

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Första Kammaren. N:o 23.

Onsdagen den 24 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes ett inkommet läkarebetyg, så lydande:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr *Liss Ol. Larsson*, som här insjuknat, är förhindrad att under de närmaste dagarne deltaga i riksdagsarbetet, intyggar på heder och samvete
Enköping 23 april 1895

Ernst Westerlund
Fördeln:s-läkare.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Företogs val af en ledamot i Riksdagens första särskilda utskott efter aflidne grefve De la Gardie; och befans efter valets slut dertill hafva blifvit utsedd friherre *Akerhielm, Gustaf*, med 66 röster.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 10 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden nis 36 och 37.

Föredrogs å nyo första särskilda utskottets den 5 och 6 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om handelsbolag och enkla bolag, lag om aktiebolag, lag om vissa föreningar för ekonomisk verksamhet, lag om aktiebolag, som drifva försäkringsrörelse, lag angående ändring i vissa delar af strafflagen, lag om ändring i vissa delar af förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855, lag angående ändring i 10 § af förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862, lag om registrering af bankaktiebolag samt lag om ändring i vissa delar af lagen angående handelsregister, firma och prokura den 13 juli 1887; dels väckta motioner i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om aktiebolag.

Herr Boström, Filip: I afseende på sättet för föredragningen af nu föreliggande betänkande får jag härmed föreslå:

att betänkandet föredrages punktvis, men att början göres med punkten 2, derefter punkten 3, sedan punkten 1 och de andra punkterna i den ordning, de finnas i betänkandet upptagna;

att vid föredragning af hvarje punkt det dertill hörande lagförslag paragrafvis föredrages och de särskilda rubrikerna näst efter de paragrafer, dit de höra, och sist utskottets hemställan.

att vid föredragning af förslaget till lag om aktiebolag (2 punkt.) början sker med 66 § och derefter 1 § och sedan paragraferna i nummerföljd; samt slutligen

att, för den händelse utskottets förslag skulle komma att i vissa delar af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de paragrafer, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

På gjord proposition antog kammaren detta förslag.

Härefter hemstälde herr talmannen, att kammaren ville medgifva, att de särskilda paragraferna i lagförslagen icke upplästes, med mindre än att ledamot begärde ordet vid någon paragrafs uppnämmande.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 2.

Förslag till lag om aktiebolag.

Utskottets förslag till lag om aktiebolag.

§ 66.

Herr Nyström, Carl: Det torde icke vara för mycket, om man påstår, att i närvarande stund genom hela vårt land går en rörelse af oro och bekymmer i anledning af den nu ifrågasatta lagstiftningen.

Det är ju icke heller mycket att undra på, då man eftertänker, hvilken stor sak det gäller, och huru djupt ingripande förändringar i näringsförhållandena, detta förslag skulle medföra. Nu är det visserligen sant, och man är också öfver allt fullt villig att medgifva, att den gamla aktiebolagsordningen har fel och stora fel, men vid studiet af den nya lagen gifves också anledning till fruktan, att man står på väg att, såsom det heter, bota ondt med hälften värre. Om jag också villigt medgifver, att det särskilda utskottets verksamhet varit mycket gagnelig, att nästan alla förändringar, som af utskottet införts i det ursprungliga lagförslaget, varit förbättringar och väsentliga förbättringar, tror jag mig dock kunna finna, att lagen icke är antaglig. Mycket finnes nemligen deri, som skall visa sig vara förderfligt, och å andra sidan saknas mycket, som vore absolut nödvändigt för en betryggande rättsordning i afseende på aktiebolagen. Sådant förslaget här föreligger, är det emellertid så vidlyftigt, att en ingående kritik blefve alldeles för lång för herrarnes tålmod, och jag vill därför endast, så att säga, skumma öfver det hela och hålla mig till de viktigaste punkterna.

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Hvad först beträffar den stora initial-ändringen att sätta inregistrering i stället för sanktion, vore åtskilligt att säga derom. Vid ett annat tillfälle har framhållits, att sanktionen inom civildepartementet tagits på ett mycket patriarkaliskt sätt, och detta påstående är sant, men detta uttryck får då fattas i berömlig bemärkelse. Det har nemligen gått så till, att då personer, som varit fullkomligt hemma uti allt, som angick deras näring, men okunniga i konsten att skriva bolagsordningar, velat sluta sig tillsammans för att genom aktiebolag bedriva denna näring, hafva de kommit in till civildepartementet för att få sin bolagsordning fastställd. Der har deras förslag tagits om hand af välvilliga personer och de hafva fått anvisningar, icke blott, huru de skulle skriva en bolagsordning, för att den må stämma öfverens med lagen, utan derutöfver och på köpet, huru en förnuftig och för affärens bedrivande på fördelaktigaste sätt afpassad bolagsordning borde affattas. Naturligtvis mottogos dessa från sakkunnigt håll kommande anvisningar med största tacksamhet; jag har hört omtalas flera fall, då sådant förekommit, och kan icke finna annat, än att detta ovanliga tillmötesgående från departementets sida upptagits med den största erkänsla. Det är också gifvet, att så skulle vara, och det är, snart sagdt, omöjligt att mäta, huru mycket godt departementet gjort genom att öfver hela landet i många hundrade fall af bolagsordningar se till, att dessa varit icke blott formelt rigtiga, utan äfven i afseende på innehållet goda. Allt detta skall nu ersättas af en annan procedur, inregistreringen. Om vid denna inregistrering iakttagtes, att bolagsordningarna, sådana de af bolagsmännen uppsatts, äro öfverensstämmande med den lag, som nu måhända kommer att fastställas, är dermed också all pröfning slut. Något annat kan den nya registreringsanstalten icke befatta sig med, och möjligheten att upphjelpa en bolagsordning, som reelt taget är svag, kommer att bortfalla. Det är ej sannolikt, att den blifvande registreringsmyndigheten skall taga arf efter civildepartementet i afseende på de välvilliga anvisningarna. Den skall tillse, att bolagsordningen faller inom den genom lagen bestämda

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

ramen, — men att derutöfver ingå i pröfning af innehållet samt gifva välvilliga anvisningar i sådant hänseende, dertill skall den icke hafva anledning och med den patriarkaliska proceduren skall det blifva slut. Nu kan man säga: detta är godt och väl, det gamla sättet har kunnat gå till en tid, men det är icke värdt att fortfarande bibehålla denna pröfningsrätt i samma utsträckning. Men jag ser icke något hinder, hvarför man ej såsom hittills skulle låta det pågå, och jag sätter i fråga, huruvida ersättningen är en god ersättning för den gamla ordningen. Mitt tvifvel härom och vissheten om faror, som öfvergången för öfrigt innehär, äro för mig tillräcklig anledning att motarbeta antagandet af denna lag.

En annan fråga är den om aktier till små belopp. Vi veta alla, att det finnes en mängd bolag med aktier till mindre belopp, och dessa äro icke de minst blomstrande, hvart och ett i sin ort. Utskottet har i detta fall gjort en förbättring, i det utskottet gått längre ned i skalan än det ursprungliga förslaget, men jag vet icke, hvad som hindrat att gå ännu längre och tillåta uppkomsten af bolag med aktier till ännu mindre belopp. Man har talat om att bolagsformen icke passar, då insatserna äro små, men jag inser icke, hvarför det ej skulle vara små kapitalister tillåtet att i nämnda fall för sina förvärfssändamål sammansluta sig under formen af aktiebolag. Den tanken tränger sig nästan på en, att man velat hänvisa de små besparingarna till lotterierna, en utväg, som de också mycket riktigt och i otrolig utsträckning begagna sig af. Bättre vore då enligt min tanke, att dessa besparingar sökte sig väg till bolagen. Man har vidare sagt, att för mera bemedlade personer aktier till små belopp skulle ega allt för ringa ekonomisk betydelse för att uppfordra dem till kritik vid teckningen och till intresseradt deltagande i bolagsstämmorna, men låt då dessa personer taga så många flera aktier, så är den saken afhjelpat.

I § 8 förekommer något, som gifver anledning till betänkligheter af ännu allvarsammare art än de nu påpekade. Det synes deraf framgå, att af de stiftande aktieegarne eller af organisationen vid aktiebolagets början skulle bero att bestämma sättet för bolagsstämmornas utlysning, och huru andra meddelanden skola göras aktieegarne. Detta är enligt min tanke en farlig sak, och i det följande skall visa sig, att specielt i ett fall det härigenom kan blifva mycket äfventyrligt stäldt med aktieegarnes rätt. Hittills har det varit bestämdt i bolagsordningen, huru lång tid skulle förflyta mellan bolagsstämmans utlysning och dess sammanträde, och detta är nödvändigt, på det icke mellantiden antingen blefve så knapp, att icke bolagsmännen hunne få kännedom om stämman, eller ock så lång, att de många gånger hunne glömma densamma. Det bör vara tilltaget ett förnuftigt mått af tid, hvarmed utlysningen bör föregå stämmans sammanträde. Om den i § 8 nämnda urkunden bestämmer 2, 3 eller 4 dagar såsom mellantid, tror jag, att deri skulle ligga en betydlig fara, och i det följande torde visa sig, af hvilken art denna fara är. Således, der är en punkt, hvarom bestämmelser borde finnas i lagen och som icke borde öfverlätas till stiftarnes godtycke, ty derigenom kan mycket lätt aktieegarnes rätt kränkas.

Uti § 11 är föreskrifvet, att stiftarne, som kunna vara endast fem, äro berättigade att sjelfva öfvertaga samtliga aktierna, och bolaget skall dermed anses vara bildadt. Så kommer antagligen att ske i de flesta fall, men derigenom är ett streck draget öfver alla de försigtighetsmått, som förekomma i §§ 16, 18 och 19 m. fl., der en hel del minutiösa bestämmelser förekomma om den pröfning, som de tillträdande aktieegarne hafva att företaga angående bolagets sättande i gång och organisation. Allt detta behöfva stiftare icke vara bundna af, då de kunna förbehålla sig alla aktier och sedermera sälja dem. Då faller den kontroll helt och hållet bort, som afsetts med de vidlyftiga bestämmelser, hvilka innehållas i dessa nämnda paragrafer. De äro verkligen så omständliga, att jag tror man kommer att använda det mycket enklare sättet för bolags igångsättande, som anvisats genom den nu nämnda paragrafen.

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

I § 26 finnes en bestämmelse, att egna aktier må aktiebolag ej förvärfa i annan ordning än i 24 eller 25 § sägs, ej heller såsom pant mottaga. Jag inser mycket väl, att bestämmelser äro nödvändiga för den händelse, att ett bolag uppköper egna aktier; jag erkänner, att detta är en betänklig sak, men detta absoluta förbud är på samma gång något, som skapar betydliga olägenheter. Det gäller framför allt sådana bolag, som, ofta bildade på sådant sätt, att en familjeförmögenhet omsatts till en aktiebolagsförmögenhet, alldeles icke äro kända, hvilkas aktier icke gå på auktionerna eller hafva någon notering. Om en sådan aktie genom arf eller på annat sätt kommer i någons händer, som är tvungen att sälja densamma, så finnes icke någon marknad därför annat än hos bolaget sjelft. Flera bolag äro så beskaffade, att de ensamma äro i stånd att bedöma aktiernas värde och därför kunna gifva skäligen pris. Är detta förbudet, så står aktieegaren der med sin aktie. Deruti ligger en betydlig fara och olägenhet, och för att nu icke tala om vissa fall, på hvilka jag icke vill närmare inlåta mig, så vore det en mycket stor förmån för bolagen att kunna konsolidera sig genom inköp af egna aktier, alltid under vilkor, att icke fordringsegarnes rätt kränkes. Aktiebolag som inlåta sig på sådana saker, måste vara ansvariga för att ingen fordringsegare blir lidande, och jag har redan erkänt, att, om ett sådant uttryck tillåtes mig, denna lag väl bör innehålla garantier, men icke alldeles och under alla förhållanden förbjuda saken.

Jag påpekade nyss, att det i många fall vore en fördel för bolagen och aktieegarne, att de förra få inköpa sina egna aktier, i synnerhet då dessa äro okända på marknaden. Jag kommer nu till en punkt, som säkerligen är en af de mest omtvistade, nemligen den om reservfonden. § 28 stadgar, att af årsvinsten skall afsättas minst tio procent till en fond, som slutligen bör uppgå till minst 20 procent af aktiekapitalet, och denna fond får icke användas annat än till betäckande af förluster och framför allt icke användas till utdelning. Att fastslå en sådan stel regel, gällande för alla slags bolag, är efter min mening ytterst betänkligt, ty bolagen äro i detta afseende af utomordentligt olika natur. Jag vill först och främst erinra om sådana bolag, som redan från början nedlagt sitt kapital i föremål så specielt

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

förarbetade och omgestaltade till sin natur, att de *endast* hafva värde för bolagets verksamhet, men icke något realisationsvärde. Så t. ex. hafva telefonbolagen nedlagt sitt kapital i trådar m. m. och uppsatt dem på sådant sätt, att vid en realisation deras värde skulle vara nära lika med noll och en realisation kunde blifva nödig t. ex. i sådan händelse, att en ny uppfinning gjorde telefonering öfverflödig. En massa fabriker äro af den natur, att de äro i samma ställning, och ett sådant bolag kan göra goda affärer samt lemna förträffliga utdelningar; aktierna kunna stå till öfverpris, men till dess bolaget genom öfverskotten på sin vinst afskrifvit sin materiel till ett värde någorlunda motsvarande dess realisationsvärde, står detsamma på klena fötter, och skulle det oförmodadt upphöra med sin verksamhet, innan afskrifningen skett, komme det att vara konkursmessigt i trots af de stora utdelningarna. Ett sådant bolag måste därför först tänka på att få ned materiels värde till realisationsvärdet, och för detsamma passar således formen af stora afskrifningar mycket bättre än formen af en obligatorisk reservfond. Dessa båda former äro visserligen närbeslägtade och syfta till samma mål, eller betryggande af bolagets ställning, men de äro dock icke fullt samma sak; för somliga bolag passar den ena formen, för andra bolag den andra bättre. Vidare torde jag få påminna om ett annat slag af bolag, nemligen de, hvilkas årsvinst är vexlande, t. ex. rederibolag och gaturenhållningsbolag. Det sistnämnda slaget är i hög grad beroende af snömängden för året. Om året varit fördelaktigt, så kan bolaget utan afsaknad afsätta 10 procent till en reservfond, men ett annat år kan det behöfva hvar enda slant af sin behållning för att gifva aktieegarne någon utdelning. Blir det någon gång i bolagets intresse att kunna använda reservfonden till annat än förlusters betäckande, så får detta icke ske, något hvarpå bolaget kan blifva i högsta grad lidande. Jag påminner om att många bolags aktier hafva ett värde, som fullkomligt motsvarar de bästa obligationers, och de hafva nått detta goda anseende förnämligast genom att hålla jemna utdelningar. Det är för dessa bolag af stor vigt att fortsätta med dessa jemna utdelningar, och då kan det stundom blifva nödvändigt att låta det ena årets öfverskott betäcka det andra årets förlust. Mig synes riktigt att icke genom den stela regeln af ett absolut förbud hindra ett sådant tillvägagångssätt. Det har funnits en gammal bestämmelse, att utdelning icke finge gripa så djupt i bolagets tillgångar, att icke ett öfverskott, vanligen bestämdt till 1 à 2 procent å aktiekapitalet, skulle kvarstå, och denna bestämmelse synes hafva goda skäl för sig, men att gå så långt som att bestämma, att 10 procent af årsvinsten skall afsättas till en fond, som bör uppgå till 20 procent af aktiekapitalet och icke få användas annat än till täckande af förluster, det är enligt min åsigt att gå för hårdhänt till väga mot aktieegarne. Stadgandet kommer för öfrigt att hafva åtskilliga märkvärdiga påföljder. Under den första tiden för lagens tillämpning komma säkerligen afskrifningarna att få stå tillbaka, och detta är att beklaga, då ju hvar och en vet, att starka afskrifningar innebära ett betryggande af ställningen. Man kommer naturligtvis att påskynda bildandet af en reservfond, för att så fort som möjligt få denna full, och sedan kunna sköta sina besparingar, som

man för godt finner. En annan följd af denna paragrafs antagande såsom lag blefve den, att redan existerande bolag komme att med ett slag afföra alla redan afsatta reservfonder till något annat konto, som ju kunde kallas dispositionskonto eller möjligen 24-aprilkontot, om man särskildt vill fira denna dag, som nog blifver en bemärkelsedag i bolagens historia. De finge sedan underkasta sig nödvändigheten att göra nya afsättningar, men under tiden hade de bevarat det fria föfogandet öfver sina besparade tillgångar och behöfde endast lemna den reservfond af 1 eller 2 procent af aktiekapitalet, som den gamla förordningen föreskrifver. Åtgärden är hvarken tillrädlig eller sund, men komme nog att tillgripas såsom ändamålsenlig för många bolag. Det i alla fall betänkligaste med denna sak är enligt min tanke det absoluta förbudet för aktieegarne att såsom de finna med sin fördel bäst öfverensstämmande använda sina egna besparingar, sina egna medel och särskildt det hinder som lagen skulle medföra mot att, låt vara undantagsvis, använda en större eller mindre del af reservfonden för en egalisering af utdelningarna, ändock att en sådan behandling af utdelningarna skulle vara för bolaget högst förmånlig. Äfven ett bolag, som vore fullkomligt skuldfritt, skulle lida sådan inskränkning i sin sjelfbestämning. Herrarne veta, att det icke varit ovanligt, att man vid sidan af reservfonden afsatt en dispositionsfond, emedan man funnit nödvändigheten att fritt kunna föfoga öfver vissa medel, bland annat för att derigenom kunna egalisera sina utdelningar. Denna afsättning är icke skild från afsättningen till reservfonden annat än i ett visst afseende, men hvarför då binda den senare genom en regel, sådan som här föreslagits? Jag tror, att äfven i andra afseenden anmärkningar kunna göras mot denna paragraf, hvilken, huru det än går med lagen i öfrigt, såsom jag hoppas skall blifva omarbetad.

Alla dessa hittills gjorda anmärkningar äro emellertid, snart sagdt, småsaker i jämförelse med de betänkliga föreskrifter, hvilka möta i 33 §, som innehåller bestämmelser, huru förfaras skall, då bolaget skall utvidga sin verksamhet eller upplösas. Allt ifrån bolagsinrättningens tillkomst har det ju, såsom bekant, varit ständiga klagomål, att aktiebolagen vore betänkliga från den synpunkten, att minoritetens rätt lätteligen utsattes för kränkningar, att minoriteten till hvilken utsträckning som helst kunde tyranniseras och misshandlas af majoriteten. Förhållandet är så mycket märkvärdigare, som i andra fall, der man icke är bunden af bolagsordningar, det är majoriteten, som tyranniseras af minoriteten. Kontrasten mellan dessa förhållanden, att i vissa fall majoriteten genom någon krångelmakare, tillhörig minoriteten, och i andra fall den senare kan tyranniseras, har jag framhållit i en motion, som jag 1890 väckte i Andra Kammaren. Emellertid är det nu detta, om hvilket man framför allt är öfverens, nemligen att aktiebolagen erbjuda mycket litet skydd åt minoriteten. Minoriteten blir alltid utsatt för tvång. Jag tänker mig såsom en illustration härtill ett aktiebolag på hundra aktier, majoriteten innehar 51 och minoriteten 49. Majoriteten kan fatta beslut, som äro för bolagets förkofran och framgång mycket olycksbringande, *dåliga*, obetänksamma beslut, och minoriteten kan icke hindra det. Vidare är minoriteten utsatt för *egen-*

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

nyttiga beslut från majoritetens sida, då majoriteten bestämmer ofantliga löner och andra förmåner åt sina skötebarn i styrelsen, m. m. sådant. Minoriteten är absolut vanmäktig dervidlag, absolut vanmäktig äfven då tilltagen närma sig det skandalösa. Minoriteten är vidare utsatt för andra operationer, som visserligen icke förekomma så allmänt i vårt land, men deremot så mycket allmänare i andra länder, t. ex. i Amerika, som lär hafva en i detta afseende högt utbildad bolagsteknik. Som exempel kan anföras den operation, som fått namnet "freezing out" och som innefattar att förhålla utdelningen äfven i sådana fall, der rörelsen gått bra och gifvit förträfflig inkomst. Man förhåller utdelningen för att derigenom uttrötta de aktieegare, som icke äro med om sammansvärjningen, och till sist förmå dem att sälja sina aktier till underpris, i hvilket fall de naturligtvis uppköpas af majoriteten. Detta är ett sätt och många andra finnas; men derom är man allmänt öfverens, att alla dessa sätt att gå till väga kränka minoritetens rätt. Denna ofördelaktiga ställning är dock ett intet mot hvad som kan ske vid bolags upplösning. En af de 51 (för att vidhålla det gifna exemplet) föreslår vid bolagsstämman, att bolaget skall upplösas, ändå att det är ett godt bolag, som gifvit aktieegarne stora förmåner. Minoriteten, de 49, frågar: hvarför det? Af hvilken anledning skall detta ske, då vi alla äro nöjda? Härpå svarar majoriteten med det enda ordet: *votering!* Och så blir det votering vid två bolagsstämmor och dermed är upplösningen bestämd, hvarefter majoriteten, som gjort detta för egen räkning, bildar ett nytt bolag och tager det gamla bolagets affär och kundkrets och i 9 fall af 10 äfven dess egendom, då, vid realiseringen af denna, majoriteten i de flesta fall har rätt att bestämma det pris, som den vill antaga, naturligtvis för sin egen räkning.

Nu hade man kunnat tro, att den nya bolagslagen, då den framträdde, skulle råda bot åtminstone för detta, som utan jembörelse innebär den svåraste anklagelsen mot aktiebolagsinstitutionen; men då man ser efter, huru i detta hänseende förfarits, och granskar 33 §, så finnes bland annat, att ändring i bolagsordningen i hvad den rör denna sak kan ske genom beslut af två på hvarandra följande bolagsstämmor, deraf minst en ordinarie. Detta är såsom hittills, utom att, på grund deraf, att det nu i lagen icke bestämts någon tid för bolagsstämmas utlysande, bolagsstämman n:o 2 kan komma 3, 4 dagar, kanske ännu kortare tid efter stämman n:o 1, och dermed är en garanti bortfallen. Sedan har man sagt, att nu skall det röstas per capita. Det är märkvärdigt, att man i denna omständighet tror sig finna något skydd. Det är, som om man icke hört talas om den operation, som kallas att dela ut aktier, en sak, som förefallit oupphörligt och som ådragit sig den allra största uppmärksamhet. Jag tvekar icke att i detta afseende hänvisa till hvad som skedde vid bruksegarnes hypotekskassas upplösning, då saken framträdde i sino prydno. Det var visserligen icke då fråga om aktier, utan om grundfundsobligationer, men sedan kassans affär afvecklats, voro dessa obligationer i samma ställning som aktier. Man behöfver för resten icke gå långt för att finna andra fall. Det går till på det sätt, att innehafvarne af de 51 aktierna (för att än en

gång begagna det gifna exemplet) dela ut aktier på 48 bokhållare eller andra tjenstvilliga hjälpare och behålla sjelfva 3 aktier och derigenom beherska de naturligtvis bolagsstämman lika bra, som om det icke röstades per capita, utan efter aktier; mycket bättre till och med, ty minoriteten som vet sig vara vanmäktig, bryr sig icke om utdelning af aktier. Antag alltså att denna minoritet utgöres af två aktieegare, som tillsammans ega 49 aktier, men som vid röstning per capita naturligtvis blott få två röster. Protokollet och tillkännagifvandena i tidningarna skola då visa, att bolagets upplösning beslutats med 51 röster mot 2. Redan detta gifver saken ett betänkligare utseende, än den annars skulle hafva. Men hvad som är värre än utseendet är att den väsentliga garanti bortfallit, som i de flesta, kanske alla bolagsordningar hittills funnits och som legat i bestämmelsen om kvalificerad majoritet vid fråga om bolagets upplösning.

Rättsskyddet, hvars bristfälliga beskaffenhet redan nu är föremål för så mycket klander, har i dessa punkter blifvit svagare än förut. Förhållandet med utlysande af bolagsstämma är sämre, och det värn för minoritetens rätt som låg i bestämmelsen om kvalificerad majoritet har bortfallit. Jag hemställer, hvad skydd har man då mot en sådan procedur, som jag nyss antydde? Då aktierna kunna utdelas till tjenstvilliga vänner eller underordnade, som registrera dem, är röstningen per capita intet skydd, och i öfrigt hafva, såsom nämndt, de redan förut svaga garantierna ytterligare försvagats.

Detta förhållande förefaller så mycket märkvärdigare genom kontrasten mot hvad i paragrafens första punkt förekommer. Denna behandlar bland annat frågan om, huru man skall tillvägagå då bolaget vill utvidga sin verksamhet till nya områden. Sådana utvidgningar förekomma oupphörligt. En mängd bolag äro i den ställning att de nödgas se sig om efter nya förvärfskällor och i sådant afseende utvidga sig. En ändring i bolagsordningen kan då blifva nödvändig. En sådan ändring, som medgaf t. ex. ett tvåvarubolag att upptaga en transportaffär eller dylikt, gick mycket lätt för sig förr i tiden, men nu blefve detta besvärligt och förenadt med ganska svåra former. Frågan derom skall nemligen förekomma vid två på hvarandra följande bolagsstämmor, af hvilka minst en ordinarie. Den skall der vara föremål för per capita-omröstning och nu i sådana alldagligt förekommande frågor är kvalificerad majoritet föreskrifven, men icke då det gäller den allvar samma om bolagets upplösning. Jag vill belysa saken med ett exempel. En person kommer och erbjuder ett bolag ett ytterst förmånligt anbud, men affärens beskaffenhet, prestationen, hvarom den rör sig, gör en förändring af bolagsordningen nödvändig, för att man skall kunna antaga det. Man måste svara mannen, som gjort anbudet: Vi kunna icke afgöra saken, förr än tidigast vid nästa ordinarie bolagsstämma och vid omröstningen om densamma behöfs det sedan kvalificerad majoritet. Hvad blifver följden? Jo, i de flesta fall går bolaget miste om det fördelaktiga anbudet, och detta kan icke annat än försvaga affären. Man har således försvagat garantierna i fall, då de behöft vara starkare d. v. s. vid upplösningen och tvärtom stärkt dem och

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

gjort formerna tyngre, då de bort vara lätta och snabba d. v. s. i fråga om ändring eller utvidgning af bolagets verksamhet.

Uti närstående paragraf — 32 § — finnas intagna några föreskrifter om att styrelsemedlem ej får votera om ansvarsfrihet eller deltaga i val af revisor. Dessa föreskrifter förefalla ju ytterst naturliga, men jag frågar, huru skall det gå, om bolaget består af mycket få delegare? Det är ju i lagen föreskrivet, att de skola få vara så få som 5. Allt kan då gå i baklås, ty styrelsen utgör kanske hela stämman; man kan icke göra afslutning för året, ingen décharge kan beviljas, inga revisorer väljas, utan det hela står stilla. Man säger visserligen, att sådana företag borde ikläda sig en annan form. Men nu hafva de händelsevis aktiebolags form. I sådana fall, och jag påminner här ännu en gång om sådana aktiebolag som bildats inom en familje- eller släktkrets, bör det icke vara styrelsen förmenadt att bringa bolagsstämman till afslutning. Den föreslagna bestämmelsen är fullkomligt på sin plats der ett tillräckligt antal aktieegare är vid stämman närvarande, men kan medföra oberäkneliga olägenheter i fall der utom styrelsen ingen, eller blott en eller två röstberättigade inställt sig. Måhända kunde ett undantag från förbudet i § 32 göras för de fall, der mindre än 3 aktieegare utom styrelsen tillstädeskommit. Det tillkommer icke mig som önskar, att hela förslaget skall förkastas, att säga, huru man skall förbättra paragrafen, men det kan ändå vara tillåtet att fästa uppmärksamheten på saken, då jag tycker, att den förtjenar det största afseende.

På tal om aktier och styrelse är det märkligt, att i lagen icke finnes ett ord om utsläppande af nya aktier inom det i bolagsordningen fastställda maximitalet för aktiernas antal och aktiekapitalets belopp. I många fall har detta utsläppande eller försäljande af aktier blifvit styrelsens ensak och dervid *kan* då så tillgå, att aktierna, oaktadt deras verkliga värde är vida öfver pari, utsläppas till det nominella beloppet och till detta belopp uppköpas för styrelsemedlemmarnes räkning. Uti en massa bolagsordningar är denna sak alldeles bortglömd och, såvidt jag kunnat se, finnes ej heller här något derom.

I 34 § förekommer en bestämmelse, som säger, att, der ej annorlunda finnes i bolagsordningen bestämdt, kan frånvarande aktieegares rösträtt genom ombud utöfvas. Då denna sak kan regleras genom bolagsordningen, är icke mycket att säga derom, men stackare de bolag, som glömt att fastställa en annan ordning, än den 34 § föreskrifver! De skola blifva utsatta för, att hvarje fronderande bolagsman skickar upp på bolagsstämman någon driiven advokat, som gör lifvet så surt för bolaget, att derigenom bolagets upprifning förorsakas, och i det fallet har man bevittnat det otroliga. Detta är således en mycket farlig punkt. Det kan hända, att en massa bolag i sina bolagsordningar glömma att rädda sig undan denna fara och tillåta sådana ombud att deltaga i stämmans förhandlingar, men att detta icke kommer att befinnas gagneligt, det är ganska visst. Jag påminner här om ett uttryck, som står uti komiténs betänkande, då der vid ett tillfälle varnande talas om enskildes trakasserier. Men då skall ett sådant bolag till fullo få känna, huru långt enskildes trakasserier kunna sträcka sig,

när de utan vidare omständigheter begagna sig af för dessa trakasserier yrkesmässigt uppfostrade personer.

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Uti en reservation, som lyckligtvis afgifvits beträffande 36 §, har redan blifvit erinradt om, hvilka betänkliga följder det kommer att medföra, att styrelsen icke skall få, såsom den för närvarande har, rätt att för ordinarie bolagsstämma framlägga förslag, som styrelsen funnit lämpliga att framlägga, men som den kanske ända till sista dagen före bolagsstämman haft under pröfning, utan att sådana förslag skola vara fullt färdiga 8 dagar förut. Detta kommer att medföra mycket stora olägenheter. 8 dagar före bolagsstämman är bolagets lifaktigaste tid. Då får styrelsen genom välsinnade bolagsmän allehanda nyttiga anvisningar och råd om angelägenheter, som böra föredragas vid stämman. Då framkomma tidningsartiklar, som belysa åtskilliga förhållanden, som styrelsen kanske bör taga i betraktande, och styrelsen får under denna tid närmast före bolagsstämman just största anledning att upptaga en massa för bolaget viktiga angelägenheter. För styrelsen är det oskattbart att ända till sista stunden kunna sköta om dessa saker och man borde väl hafva det förtroende till styrelsen, som är af bolagsmännen vald, att den härvid skall hafva bolagets bästa till ögonmärke; men då är det ej heller skäl att främtaga den denna frihet. Jag anser således, att detta är en bestämmelse, som framför allt borde ändras. Deremot är det alldeles för kort tid tilltagen, dessa 14 dagar, inom hvilka en enskild aktieegare skall hafva framställt sina förslag för att få dem af bolagsstämman pröfvade. Det finnes aktieegare som prestera det otroliga i att komma fram med förslag, späckade med siffror, och af ett omfång som gör det för styrelsen omöjligt att under de 14 dagar som närmast föregå bolagsstämman blifva färdig med sin pröfning. Å ena sidan är styrelsen för mycket bunden; å andra sidan har den enskilde förslagsmakaren för stor frihet. Båda olägenheterna följa af denna paragraf.

Frågan om huru föreskrifterna om bolagets firma skola uppfattas, skall jag förbigå. Att döma af klagomålen är äfven den nuvarande lagstiftningen i detta hänseende behäftad med stora fel. Säkert är, att de otaliga, små aftalen, som uppgöras på kontoren om körslor och leveranser, m. m. oftast undertecknas icke af firman utan af förvaltaren eller en kontorstjensteman. Möjligen beror detta på någon missuppfattning å bolagets sida eller också har jag missuppfattat bestämmelserna. Detta vill jag emellertid icke uppehålla mig vid.

Då frågan blir om revisorerna kunna många anmärkingar framställas, men den enligt mitt förmenande viktigaste anmärkningen är, att det saknas betryggande föreskrift om att det vid revisionen skall verkställas inventering. Detta ligger visserligen i hvarje revisions natur, men det skadar icke att påminna om att detta bör ske. Jag ber om ursäkt, i fall något härom står på någon sida i betäukandet, som jag råkat förbigå, men jag tror icke att så är fallet.

Vid liqvidationen finna herrarne, att det är föreskrifvet, att liqvidatorer ej utan särskildt, af bolaget erhållet bemyndigande få försälja bolagets fasta egendom annorledes än genom offentlig auktion. Här skulle för minoriteten ligga något litet skydd vid bolagets upplösning.

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

Men det är icke stort; det skulle vara inneslutet i dessa ord "utan särskildt af bolaget erhållet hemyndigande". Hvilka är det som gifva detta särskilda bemyndigande? Det är majoriteten, det är de 51 rösterna i ofvan anförda exempel. Således kan man anse denna garanti bortfallen.

Jag beder om ursäkt, att jag besvärat herrarne så länge, men detta är en mycket viktig sak, och jag har icke på långt när upptagit alla de anmärkningar, som skulle kunna göras. Slutligen beklagar jag att lagens tillämpning på äldre bolag gäller äfven reservfonden; detta kommer att göra formerna för dessa tyngre än förr. Under sådana förhållanden och på grund af det myckna jag framställt och det myckna jag icke vågat besvara kammaren med, kan jag icke annat än betrakta detta förslag såsom högst betänkligt. Det är nog åtskilligt, som genom en återremiss kan blifva afhjelpat, men anmärkningarna äro så många, att jag icke anser felen kunna nödtorftligen botas äfven genom återremiss och jag kommer därför, då de särskilda paragraferna föredragas, att yrka rent afslag och yrkar det äfven i afseende å den nu föredragna punkten.

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Nekas kan icke, att en stor del af de anmärkningar, som den föregående talaren gjorde emot det nu föreliggande lagförslaget, äro mycket befogade. Likvisst kan jag icke komma till samma slutmening som han, ty behovet af en lagförändring i dessa frågor är så stort, att, äfven om man icke känner sig fullt tillfredsstäld med åtskilliga af de ifrågasatta bestämmelserna, denna ändring icke bör uppskjutas; och för öfrigt kan man ju hoppas att dels genom en återremiss af vissa paragrafer, dels genom framtida partiella förbättringar i förslaget, kan åstadkommas ett nöjaktigt resultat. Jag erkänner dock till fullo, att flere bestämmelser i förslaget äro mera lämpade för teorien än för praktisk verksamhet.

Hvad som karakteriserar denna lag är först och främst att den bryter med den hittills gällande sanktionsprincipen och bryter så fullständigt, att man mindre brytt sig om hvilken myndighet som lämpligast skall öfvertaga den ifrågasatta registreringen, blott en sådan kommer till stånd. Kongl. Maj:t har antydt kommerskollegium såsom den lämpligaste myndigheten härför. Utskottet har uppräknat flere och slutligen stannat för patentbyrån. Hvad som föranledt utskottet till detta, har jag icke kunnat finna, och de skäl som härför anförts äro icke sådana att jag för min ringa del skulle vågat föreslå patent på den uppfinningen. Utskottet säger nemligen: beträffande slutligen patentbyrån, har utskottet skäl att antaga, att inom den närmaste framtiden till Kongl. Maj:t inkommer framställning om förstärkning af dess personal, och då skulle krafter kunna beredas äfven för detta göromål. Att patentbyrån skulle fordra nya krafter tror jag varit en öfverraskning för många, men om så är, att denna byrå är i behof af förstärkning, så följer deraf icke, att denna förstärkning behöfver just gå i den riktning, som är nödvändig för att drifva skötandet af bolagsregistrering. Man kan ju tänka sig, att denna byrå i stället behöfver ett tillfälligt ingenjörbiträde och det just under denna tid, då den ene af byråns ingenjörer sysselsätter sig med sina luftseglingsplaner.

Emellertid fordras för denna registrering juridiskt utbildade personer, och, såvidt jag kunnat finna, äro dessa kvalifikationer icke förefintliga i bestämmelserna för patentbyråns personal.

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Registreringsmyndighetens göromål komma nemligen icke att blifva af den rent mekaniska art som exempelvis inregistrering af varumärken och dylikt *kan* vara. Om man ser efter i förslaget hvilka skyldigheter som skulle åligga denna registreringsmyndighet, och dessa finnas i §§ 21, 23, 24, 25, 45 och 68 m. fl., skall man finna, att denna myndighet kommer att spela en rol icke blott vid bolagets stiftande utan äfven under bolagets hela verksamhet. Jag tror, att denna myndighet kommer att i viss mån spela samma rol som tyskarnes "Aufsichtsrath". Många försök komma att göras att kringgå dessa lagbestämmelser, och just då tillhör det registreringsmyndigheten att vara vaken.

Här hafva blifvit framhållna många exempel på hvarthän denna registreringsmyndighet lämpligen bör förläggas. Jag ber att få öka samlingen med att nämna, att då man för ett antal år sedan ansåg, att en bättre kontroll borde utöfvas öfver vårt bankväsende, så inrättades en bankbyrå, likaledes hafva vi äfven fått en inspektör öfver försäkringsanstalterna. Om nu bankbyråns och försäkringsinspektörens göromål lösgjordes från sin ställning i Kongl. Maj:ts kansli och tillökades med en registreringsbyrå för bolagsverksamheten, så finge man en myndighet, hvilken i sig förenade kontroll öfver 1:o bankväsendets utveckling, 2:o försäkringsrörelsen och 3:o affärsverksamheten, för så vidt denna gifver sig uttryck i bolag.

För registreringsmyndighetens förläggande till patentbyrån hafva äfven anförts ekonomiska skäl, men dels komma kostnaderna för registreringen att genom ålagda afgifter ej i nämnvärd mån drabba statskassan, och dels är sjelfva registreringsåtgärden af sådan betydelse att den ej bör ses uteslutande ur ekonomisk synpunkt. Ett af de fall i förevarande lagförslag, der man sökt följa utlandets exempel, är i fråga om minoritetens rätt, i det nemligen § 49 mom. 2 minoriteten tillförsäkrats uppskofsrätt i fråga om beviljande af ansvarsfrihet. Men för att sådana rättskraf från minoriteten skola kunna ernå något resultat och icke endast blifva illusoriska, hade ett tillägg i paragrafen varit önskvärdt, ty den har icke annat än ett uppskof att bjuda och äfven om frågavarande minoritet växer ut från en tiondel till 49 mot 51 så kommer den icke längre, utan kan vid följande bolagsstämma inom 2 månader krossas af majoriteten.

Ser man på den utländska lagstiftningen finner man, att i Tyskland, England, Belgien (lag af den 18 maj 1873) och äfven, som jag hört uppgifvas, i Italien och Ungern ett mindretal af aktieegare, som representerar eu tiondel af grundkapitalet, eger rätt att, i händelse af misstänkta affärstransaktioner, påyrka undersökning genom å rättslig väg utsedda revisorer. Vi veta alla, att Riksdagen nyligen uttalat sig emot offentliga revisorer såsom institution betraktad, men i förevarande fall måste man väl medgifva, att en sådan revision vore särdeles nyttig.

Jag skall nu icke upptaga kammarens tid med att relatera några

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

af de specialbestämmelser, som finnas i vissa utländska lagar angående denna punkt, jag vill blott påpeka, att de tyska ordalagen äro så väl afvägda och ansvarsbestämmelserna så stränga, att man, på samma gång minoritetens rätt är tillgodosedd, äfven har skyddat styrelsen och majoriteten emot trakasserier och öfvergrepp från minoritetens sida.

Minoritetens rätt bör tagas vara på, det är en princip, som noga bör följas, bland annat därför, att med den fallande räntefot, som för närvarande råder, söker sig det mindre beloppet, småkapitalet, som icke på annat sätt kan gifva sina innehafvare tillräcklig afkastning, in uti affärlifvet. Man må klandra det eller icke — men det är en sak, som ovedersägligen tillämpas mer och mer. Man behöfver dessutom särskilt tillse att minoritetens rätt blir tryggad då man betänker de lätnader i ansvarsbestämmelser, som lagförslaget tillförsäkrar de af majoriteten utsedde revisorerna. — Först och främst inskränker förslaget i § 53 tiden för ansvarstalan mot en revisor till ett år. Det är, enligt min tanke en alltför kort tid, ty den sorgliga verkligheten visar, att ett missförhållande kan döljas mycket längre än 1 år och i vanliga fall är det först efterföljande års revisorer, som uppdaga de missförhållanden, som möjligen egt rum. Enligt min åsigt bör ansvaret räcka minst ett år efter det revisorernas tjänstgöringstid tilländagått.

Vidare har utskottet utslutit de bestämmelser för grof vårdslöshet och försummelse, som förelågo i Kongl. Maj:ts förslag. Jag är den förste att erkänna, att man bör vara mycket aktsam att man icke genom alltför stränga ansvarsbestämmelser kanske lägger hinder i vägen för den revisor, man önskar få, att mottaga uppdraget. Detta anser jag dock mest gäller den solidariska ansvarigheten och endast i mindre mån ansvarsyrkanden för grof vårdslöshet och försummelse.

Jag har här eu tidskrift »The Accountant» hvilken är en målsman för denna vetenskap om jag så får kalla det i England. Detta nummer för den 9 sistl. mars relaterar ett möte i Glasgow, der det framhölls den stora betydelsen af offentliga revisorer samt tillfredsställelsen af sådan revision af bolagsräkenskaper och konstaterar det förhållande, att i England har man endast i tre fall försökt göra revisorerna ansvarige för förluster, orsakade af deras försummelse. Faran för ansvar bör väl icke kännas så stor att man icke skall våga ikläda sig förpligtelser i händelse af grof vårdslöshet. I hvilket fall som helst, i dagliga lifvet då man begär grof vårdslöshet, får man nog plikta på ett eller annat sätt.

Men skulle nu ifrågasatta lindringar blifva lag, så gifve patentbyrån vid hvarje tillfälle den genom registreringen godkända bolagsordningen på sätt och vis patent på det egendomliga förhållandet att just de revisorer, som äro utsedda att öfvervaka andras rätt, komma i den märkvärdiga kategorien, att de äro de enda, som slippa ansvar för grof vårdslöshet. Det är dessa synpunkter, som framkallat mina betänkligheter mot dessa paragrafer.

Då den sistnämnda af dessa paragrafer kommer att behandlas beder jag att få framställa yrkande om återremiss, men hvad den nu

ifrågavarande 66 paragrafen beträffar har jag endast att yrka bifall till densamma.

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Herr Philipson: I olikhet med föregående talare skall jag inskränka mig till att endast orda om den nu till behandling föreliggande 66:te paragrafen. Det torde helt säkert blifva tillfälle att, vid de paragrafers behandling, emot hvilka de ärade talarne gjort anmärkningar, söka bemöta desamma. För närvarande anser jag, för min del, att diskussionen bör röra sig i allmänhet om principerna, om aktiebolagslagens natur och art, och man borde därför söka undvika att nu gå i detaljer, hvilka böra och kunna framkomma vid hvarje paragrafs behandling.

Det må icke förtänkas mig, att jag, som blef hedrad med uppdraget att vara ledamot i komitén för förberedande af detta ärende, hvilken komité började sina arbeten redan år 1886, nu begärt ordet. Och man må icke heller förtänka mig, att jag här i kammaren uttalar min stora glädje öfver att detta lagförslag, hvilket under loppet af nära tio år, med åtskilliga mellanrum, varit föremål för tråget arbete inom komitéer, för en högst noggrann granskning inom högsta domstolen och för en synnerligen god och omsorgsfull beredning hos Kongl. Maj:t efter ytterligare behandling i utskott, nu hvilat på kammarens bord och, som jag hoppas, äfven af Riksdagen blifver antaget. Men äfven om jag icke suttit i denna komité skulle jag ändock såsom affärsman uttala min stora glädje öfver att ett sådant förslag till ny aktiebolagslag som detta nu äntligen till behandling och afgörande föreligger. Den förste talaren må säga hvad han vill, men denna lag innehåller likväl så betydliga förbättringar i den nu gällande aktiebolagslagen, att, vid en jämförelse dem emellan, man otvetydigt måste sluta sig till det lagförslag, som af Kongl. Maj:t, och med några jemknin-gar af utskottet, nu framlagts. De bristfälligheter, som förefinnas i 1878 års aktiebolagslag, äro sannerligen icke små, och endast den ärlighet och den redbarhet och den sans och måtta i deras operationer, som så vackert känneteckna våra svenska affärsmän, är det, som vi hafva att tacka för att den bristfälliga lagen af 1848 ej framkallat flera oegentligheter, flera rubbningar i våra finansiella förhållanden och på affärslivet i allmänhet — lagen är det sannerligen icke, som vi här-för kunna tacka, ty den nu gällande aktiebolagslagen gifver goda tillfällen till svindel och oegentligheter, hvilka på andra håll med dylik lag frambragt olyckor, som vi, Gud vare lof, varit förskonade ifrån.

Det har sålunda förefallit mig högst märkvärdigt, att den förste talaren, herr Nyström, påstod att genom antagande af denna lag man så att säga skulle "bota ett ondt med ett värre". Jag tror att han, om jag får och kan betrakta honom såsom affärsman, står temligen ensam om denna sin åsigt. Vårt lands affärsmän, hvilka haft tillfälle taga del af komiténs betänkande, och för hvilka äfven Kongl. Maj:ts förslag varit känt, hafva allmänt uttalat sin belåtenhet med förslaget; och icke allenast inom landet utan äfven ifrån utlandet hafva vi fått lof-ord för det sätt hvarpå denna ömtåliga fråga blifvit beredd och sedan be-

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

handlad. — Det vill då synas mig märkvärdigt och har hos mig väckt den högsta förvåning, att ett generelt afslag på hela förslaget framkommit från denne talare, att han icke nöjt sig med att föreslå eller yrka, att måhända några modifikationer eller några smärre detaljförändringar måtte företagas, utan att han, om jag vågar begagna ett härvidlag kanske ej fullt tillämpligt uttryck, *sans phrases* velat afslå denna lag. Mig synes såsom om mycket mera kunde ordas för lagens antagande än för dess förkastande. Jag hoppas ock att kammaren skall kunna få tillfälle att höra och godkänna de skäl, som anföras af dem, hvilka gilla lagen i dess grundbeståndsdelar och hvilka nog komma att bemöta de invändningar emot vissa paragrafer, som herr Nyström uttalat och hvilka måhända äfven från andra håll ytterligare framkomma. Jag kommer således icke nu att yttra mig något om dessa anmärkningar, men hoppas nog senare få tillfälle dertill vid beträffande paragrafers föredragning.

Hvad jag vid denna § 66 skall be att få yttra mig om, det är om de bestämmelser hvilka, ifall den antages, komma att blifva gällande och hvilka skola medföra bortfallande af nu gällande föreskrift om Kongl. Maj:ts sanktionering af ett aktiebolags reglemente. Jag ber då, att, såsom hufvudmotiv hvarför komitéen föreslagit borttagande af denna Kongl. Maj:ts sanktionering och i stället föreslagit en normativ lag eller normerande bestämmelse, få uppläsa hvad komitéen säger härom. Det är endast några få rader.

“Utän tvifvel afsåg man ursprungligen med sanktionen icke blott att tillse, det bolagsordningarne så affattades, att aktieegarnes och tredje mans rätt derigenom betryggades, utan jemväl att, då fråga om ett aktiebolags bildande uppstod, bereda Kongl. Maj:t tillfälle till pröfning, huruvida föremålet för bolagets verksamhet var sådant, att det påkallade medgifvande af den särskilda förmånen att bilda ett själfständigt rättssubjekt, för hvars förbindelser aktieegarne icke stode i personligt ansvar. Denna pröfning har emellertid numera, om man bortser från vissa arter af aktiebolag, hvilka äro föremål för speciel lagstiftning, såsom bankaktiebolag m. fl., väsentligen förlorat sin betydelse, och bolagets ändamål torde icke vidare föranleda sanktionsvägran i annat fall, än att det skulle befinnas strida mot sedlighet eller god ordning. Äfven den kontrollerande och öfvervakande verksamhet i förhållande till aktiebolagen, hvilken utan tvifvel ursprungligen varit åsyftad och som i själfva verket här såsom allestädes ansetts vara ett korallarium af sanktionsprincipen, har omöjliggjorts genom den ymniga tillväxten af aktiebolagens antal.

Sanktionen innebär således numera föga annat än ett fullständiggande af de i lagen gifna, otillräckliga normerna för bolagets verksamhet. Men vid sådant förhållande har den egentliga anledningen till regeringsmaktens ingripande vid hvarje nytt aktiebolags bildande bortfallit. Sedan numera en rik erfarenhet vunnits om de allmängiltiga normerna för aktiebolag, har komitéen därför ansett tiden vara inne att i allmän lag fixera dessa normer. Detta är ock den allmänna utvecklingsgången. För närvarande är sanktionssystemet bibehållet allenast i ett fåtal europeiska stater; och det måste, enligt komiténs åsigt, be-

traktas såsom ett framsteg att frigöra denna för affärlifvet så ytterst *Förslag till lag om aktiebolag.* (Forts.)
viktiga associationsform från ett administrativt tvång, hvilket alltid måste kännas tryckande och kan lemna rum åt godtycket.“

Häraf framgår sålunda tydligen komiterades bestämda mening med förändringens önskvärdhet. För min del får jag dessutom säga, att jag anser det, såsom det numera går till i det praktiska lifvet, vara vida bättre att hafva en lag för aktiebolag, hvilken lag innehåller generella bestämmelser, som snart nog blifva bekanta för allmänheten, än att hafva ett för hvarje aktiebolag af Kongl. Maj:t sanktionerat bolagsreglemente, hvilket reglemente, jag vädjar till herrarne sjelfva, nästan ingen menniska läser, när han i samma bolag köper aktier. Jag frågar herrarne, som kanske många gånger köpt aktier, om herrarne innan köpet skett först läst igenom bolagsreglementet? Nej. Det hafva herrarna säkerligen icke gjort och hvarför? Jo därför, att just genom att denna Kongl. Maj:ts sanktion är erhållen, så tror man i allmänhet, att, eftersom Kongl. Maj:t, så att säga, liksom har tryckt sin hallstämpel på företagens organisation, sådana bolagsreglementen icke innehålla något annat än det som är fullgodt och i allo betryggande för aktieegarne. Det kan dock hända att de innehålla något annat.

Jag skall nu be att emot herr Pettersson, hvilken uttalat betänkligheter mot användande af patentbyrån såsom registreringsmyndighet, få framhålla, att i § 66 står det icke alls taladt om patentbyrån, utan § 66 innehåller endast "hos den myndighet i Stockholm, som Konungen bestämmer". Det är således, man kan ju säga så, en fråga, som är för tidigt väckt. Det är icke fråga om några bestämmelsers vidtagande i detta afseende från Riksdagens sida, utan de äro öfverlemnade åt Kongl. Maj:t. Och min öfvertygelse är, att Kongl. Maj:t skall väl veta att inrätta en institution, der allmänhetens intressen blifva tillgodosedda, utan att denna institution kommer att medföra några nämnvärda kostnader vare sig för staten eller för allmänheten.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra anhåller jag få framföra yrkande om bifall till den nu föredragna § 66.

Friherre Åkerhielm, Gustaf: Då kammaren i dag gjort mig äran att återinsätta mig i det utskott, i hvars arbeten jag såsom ledamot af Andra Kammaren deltagit, må det vara mig tillåtet att i nu föreliggande fråga yttra några ord.

Jag vill då, i likhet med talaren på norrköpingsbanken, alldeles icke inlåta mig på eller upptaga kammarens tid med att diskutera de anmärkningar eller de erinringar, som, hvar och en på sin plats, lämpligare kunna framställas vid de paragrafer de beröra under det lagen föredrages. Jag vill blott, med afseende på den föreliggande frågan om paragrafen 66 och den deri principiellt förordade, af Kongl. Maj:t föreslagna, öfvergång från det nuvarande sanktionssystemet till ett registreringssystem, erinra om att, på sätt i utskottets betänkande, pag. 5, finnes anfördt, de allra flesta stater under utvecklingens gång öfvergifvit det gamla systemet och gått öfver till ett nytt. Der ännu sådana förslag icke blifvit antagna, är det dock inom dessa stater föreslaget att gå öfver på detta system. Detta må nu gälla såsom

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

ett europeiskt exempel, men torde dock, såsom sådant, hafva någon vigt. Vidare ber jag också att, till hvad utskottet i sin motivering sagt, få lägga, att det för mig varit personligen tilltalande att ett, på sätt de, som varit eller äro medlemmar af Konungens råd, hafva sig nogsamt bekant, icke obetydligt och betungande arbete undandrages statsrådsberedningen, om registreringssystemet antages. Detta är en fördel och en lättnad, som är afsevärd.

Äro nu i öfrigt paragraferna i lagen väl afvägda eller kunna de blifva det, om de mot dem framställda anmärkningar skulle kunna leda till rättelser, så kan åtminstone den principiella sidan af saken, enligt mitt förmenande, få anses afgjord. Visserligen har en talare, herr Pettersson, Fr., framhållit, att en särskild nämnd, registreringsmyndighet, patentbyrån, kanske icke skulle lämpa sig för detta uppdrag. Deremot har herr Philipson framhållit, att utskottet endast i sin motivering inlagt en utredning öfver möjligen uppkommande kostnader i och för registreringen och dervid äfven nämnt patentbyrån. I det föreliggande förslaget, som kammaren nu skall pröfva och Riksdagen kan antaga, står icke annat än att det öfverlemnas åt Konungen att bestämma, *hvilken* central myndighet i hufvudstaden som skall handlägga dessa frågor. Och det kan väl icke vara farligt.

Hvad nu beträffar det ifrågavarande "förslaget" om patentbyråns anlitan, får jag erinra, att utskottet icke framlagt något sådant förslag och väl ej heller grundlagsenligen kunnat göra det. Deremot har utskottet företagit sig en utredning i motiveringen, deraf framgår att de tilltänkta lågt, och lägre än de nuvarande, beräknade afgifterna af aktiebolagen äro fullt tillräckliga för anskaffande förslagsvis inom patentbyrån af det juridiskt bildade embetsmannabiträde, som må anses erforderligt för den myndighet, åt hvilken Konungen uppdrager detta värf med registreringen.

Slutligen och till sist, och det var egentligen därför jag begärde ordet, ber jag få meddela dem af kammarens ledamöter, som derom icke ännu hafva kännedom, att denna hos oss nu till öfverläggning föreliggande paragraf redan bifallits i Andra Kammaren. Den föreslagna återremissen torde ej vara skäl vidhålla.

Jag yrkar vördsamt bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Benedicks: Då tyvärr i vår svenska riksdag ej finnes bruket att begagna flere läsningar af en sak, är det ju en gifven följd, att man vid den så kallade principdebatten måste gå in på äfven de allra största enskildheter för att derigenom åstadkomma ett intryck, som kan vara afgörande för en lags antagande eller förkastande. Det är ingen möjlighet att i en sådan principdebatt kunna förutsätta, att en lag endast provisoriskt antages eller förkastas, utan det måste vara definitivt det ena eller det andra. Sedan alla paragraferna i lagen genomgått och befunnits mer eller mindre felaktiga eller motsatsen, har man ej rådrum att besluta, om lagen skall antagas eller ej. Under sådana förhållanden, hvilkas påpekande är svar på de ord, som kommo från ett visst håll, måste man helt enkelt i den så kallade principdebatten gifva sig in på åtskilliga enskildheter, som stå illa tillsammans

med ordet "princip". Jag vill ej härvidlag anfalla principen i sjelfva lagförslaget ensamt. Det är gjordt förut; men jag vill påpeka, att detta förslag till lag ännu tyvärr är så litet bekant i allmänhet, så att det ej kunnat bildas någon opinion om detsamma. Blott åtskillige, som varit specielt intresserade deraf, ha haft tillfälle att endast flygtigt egna förslaget uppmärksamhet. Jag säger flyktigt med hänsyn till det stora omfånget af dels den speciella aktiebolagslagen, dels de andra lagarne, som också höra tillsammans med dessa frågor. Förut har det varit brukligt att hänskjuta frågor af vigt till alla möjliga korporationer, landsting, enskilde m. m. för att höra deras tankar. Jag tror för min del, att det äfven varit af ofantlig vigt, att detta lagförslag på samma sätt remitterats och derigenom tillfälle gifvits att få detsamma mera lyckligt affattadt. Jag fruktar, att vid denna sena tid på riksdagen tiden ej räcker till för ett fullgodt arbete, då så många viktiga saker skola handläggas. Äfven vid eu återremiss och med den största uppmärksamhet, som — derom är jag fullt öfvertygad — kommer alla kloka anmärkningar till del från utskottets sida, är jag rädd att tiden blir för kort att kunna lyckas med välbehöfliga definitioner och omändringar, som kunna behövas.

Då kammaren nu behagade ursäkt mig, att jag måste direkt gifva mig in på enskildheter, vill jag såsom en allmän anmärkning först framhålla, att denna lag i min tanke har, såsom den förste talaren yttrade, det felet, att den har för mycket bestämmelser; om 1848 års lag hade för få, så har denna allt för många och enskilda. Den ingriper i så mångt och mycket, att man ej kan vara nog försiktig att vid dess antagande göra den så skapad, att alla farliga klippor undvikas.

En enskildhet, hvarför ej något skäl framhållits i motiveringen, och som lifligt öfverraskat mig, är t. ex. § 44, der det står, att aktiebolag ej få antaga prokurist. Ja, det bolag jag har äran företräda, har prokurister. Andra bolag, som jag känner till, bruksbolag och andra, hafva prokurister. Här kommer nu utskottet med detta förslag, och motiveringen innehåller intet afgörande skäl därför. Ty det står helt enkelt, att styrelsen skall ej undandraga sig att fullgöra sin pligt, och dit hör, att den sjelf skall vara prokurist! Jag hyser en helt annan uppfattning. I de flesta fall är prokuristen aktiebolagets tjenare och har ej plats i styrelsen, ehuru personliga förhållanden kunna medföra en motsatt anordning. Vidare står det, att det ej finnes något behof för aktiebolag att hafva prokurister. Det är ett mycket lätt sätt att komma undan motiveringen till en bestämmelse, när just bästa beviset för behofvet af prokurister är desses *förefintlighet* redan nu hos sådana bolag.

En annan enskildhet att beakta är § 36, som stadgar, att ordinarie bolagsstämma skall hållas åtta månader efter utgången af hvarje räkenskapsår. Denna precisering af månadtal är alldeles onödig; det behöfde ju endast stå, att det skall ske inom året. Hade det ej preciserats, skulle jag ej hafva gjort anmärkning. Men det der "rätter och packer eder derefter" tycker man i allmänhet ej om att höra. Några bolag hafva kunnat hålla sin stämma inom den tiden, och därför

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forte.)*

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

skola nu *alla* bolag tvingas att göra det! Särskildt hvad bruksbolag beträffar, vill jag framhålla svårigheten att medhinna detta till följd af den stora massa af afräkningar, som skola ordentligt genomgås. Först derefter kan bokslut uppgöras, och på det ställe, jag känner till, sker detta verkligen ej förrän i april. Upptäckes då något fel, drager det tid, innan man hittar reda på hvori det består. Af egen personlig erfarenhet kan jag nämna, att det en gång räckte 7 veckor att taga reda på ett litet fel på 5 kronor. Det är ej ordentligt att aflemna böckerna med ett sådant, låt vara litet, fel, ty derigenom saknas just den kontroll, som det dubbla italienska bokhålleriet är egnadt att innebära. Detta är sålunda nödtvång, — och då ha vi redan kommit in i juni. Så lemnas allt till sifferrevisorn, som tager i anspråk ett par månader. Efter hans arbete är det först, som den egentliga revisionen börjar. Revisorerna skola sammankomma, de skola skriva sin berättelse och styrelsen skall svara. Allt det där räcker 8 månader. Således är tiden alldeles för kort tilltagen för bolag med större rörelse.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på 52 §, der det talas om revisorer, som mot bättre vetande lemna origtig uppgift eller uppsåtliga underlåta att göra anmärkning mot dylik. Jag frågar: skall det ej vara i kompletta undantagsfall, som man skall kunna få reda på, att en revisor förhållit sig så *mot bättre vetande*? Huru skall mau kunna *bevisa* det, annat än om lyckan är särdeles blid för upptäckandet deraf? Ännu svårare är väl att bevisa, att det skett *uppsåtligt*, ty det är väl i ytterst sällsynta fall, som en man tillåter sig att, om han gör det uppsåtliga, kompromettera sig på förhand genom att tala om det.

Vidare ha vi 56 §. Jag fäster mig der blott vid uttrycket, att bolaget skall anses *upplöst*, då dess konkursansökan till rätten eller domaren ingifvits. Jag tänker mig det fall, att det varit en kris, då äfven de allra bästa papper icke kunnat belånas — herrarne ha ju hört exempel uppgifvas, då ej ens depositionsbevis kunnat belånas under svåra tider — och: en konkursansökning måste ingifvas. Utan vidare än att den är ingifven är bolaget upplöst. Om jag förstår dessa ordalag *rätt*, menas med "upplöst", att bolaget ej alls existerar mera. Och om jag missförstår dem, såsom jag hör min granne till höger upplysa om, vågar jag påstå, i min riughet såsom man säger, att *då* äro dessa bestämmelser olyckligt affattade. I hvarje fall som helst ser man af nästa §, att detta bolag, som anses vara upplöst, skall utan vidare ega rätt under konkursens gång att i behörig ordning utse ny styrelse. Jag för min del tycker, att denna senare § är inkonsekvent med den förra.

Men det är så många anmärkingar att göra, att jag ej vill länge trötta herrarne. Jag vill blott framhålla ytterligare frågan om revisorernas och styrelseledamöternes ansvarighet. Det stadgas i detta förslag, att den skall räcka ett år efter dechargen. Då i de flesta fall, åtminstone efter min erfarenhet, förfalskningar eller oegentligheter upptäckas först vid ett kommande års revision eller af nästa års styrelseledamöter, så är denna tid på precis ett år ej lyckligt vald. Då det just är i allmänhet först ett år efteråt, som räkenskaperna

eller affärsverksamheten har varit avslutad för det året, som den nya skall granska, så behöfs det väl mera än ett år för att kunna yrka på laga ansvar på en felaktig revisor eller styrelseledamot. Derför borde den frist, som medgifves enskilde aktieegare att tala å styrelsen, äfven varit tillämplig här, så att i detta fall den kortaste tiden skulle kunna vara 14 månader.

Jag har tagit fram detta endast såsom ett litet florilegium af alla de anmärkningar, som kunna göras i detalj. I det stora hela får jag erkänna, att förslaget är mycket förtjenstfullt affattadt och genomfördt. Men jag tror, att denna aktiebolagslag är af alltför stor vikt för vårt land för att den nu skall kunna af Riksdagen antagas utan mycket stora förändringar. Med den lilla erfarenhet jag har om riksdagsarbetet under riksdagarnes sista veckor torde tiden ej räcka till för att vidtaga sådana förändringar, som man kan vara belåten med. Det är ur denna synpunkt jag förenar mig med den förste talaren i hans yrkande om afslag.

Herr Ölander: Jag skall icke med så särdeles många ord förlänga diskussionen. Ej heller skall jag tillåta mig att ingå på några anmärkningar mot de föreslagna lagarnes särskilda detaljer. Jag vill blott i allmänhet säga min mening i denna viktiga fråga och då så godt först som sist förklara, att jag instämmer med den siste talaren i hans afslagsyrkande. Och det gör jag af två hufvudskäl.

Det första är det, att det nu gällande sanktioneringssystemet blifvit i förslaget utbytt mot det s. k. normativa eller registrerings-systemet. Det är så långt ifrån att jag anser detta sistnämnda system vara en förbättring, att jag för min del anser det vara en betydlig försämring. Hittills har enligt nu gällande aktiebolagslag hvarje bolagsordning varit underkastad Kongl. Maj:ts sanktion. Den har icke varit gällande, förrän Kongl. Maj:t sanktionerat densamma. Kongl. Maj:t har dervid ej blott tillsett, att bolagsordningen ej varit stridande mot utan öfverensstämmande med gällande aktiebolagslag, d. v. s. 1848 års lag — utan han har äfven låtit sig angeläget vara, att bolagsordningen ej innehållit några mot hvarandra stridande bestämmelser, att den haft ett visst inre logiskt och juridiskt sammanhang, att inga orimligheter och absurditeter, lika olämpliga för bolaget som för tredje man, fått insmyga sig i densamma, och att alla kantigheter blifvit afjemnade — med ett ord, han har gifvit åt bolagsordningen en viss på aktiebolagslagen grundad, men också med allmän lag och allmänna rättsprinciper öfverensstämmande form, så att den varit lätt att fatta, lätt att praktiskt tillämpa och dess tolkning ej, såvidt jag vet, gifvit anledning till några egentliga rättstvister inför domstol, hvarjemte de särskilda bolagsordningarna erhållit en viss likformighet sins emellan. Detta är hvad vi nu hafva. Och hvad bjuder man oss i stället? Jo, en registrering af bolagsordningarna, dervid en underordnad myndighet visserligen skall tillse, att bolagsordningarna ej falla utom ramen af de allmänna föreskrifter, som lemnas i den nu föreslagna lagen — men också endast detta! Huru orimliga eller absurda, huru olämpliga eller opraktiska, huru svårtolkade en bolagsordnings

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

bestämmelser än må vara i öfrigt, blott de icke violera någon af dessa föreskrifter, skall den ega gällande kraft och utgöra grunden och ledningen för bolagets verksamhet. Jag föreställer mig, att det skall bli mycken oreda med detta. Många olämpliga och opraktiska bestämmelser skola komma att inflyta i bolagsordningen, och många anledningar till rättstvister skola derigenom uppkomma. Hvilken säker grundval kan en sådan bolagsordning lemna ett bolag och hvilken trygghet åt tredje man? Jag vill ej bestrida, att en ny bolagslag är erforderlig. Men det är ingalunda bevisadt, att den grund, som nu gäller, ej är lämplig eller behöfver utbytas mot en annan. Detta var nu det ena skälet för mitt afslagsyrkande.

Det andra är något, som ännu ej blifvit berördt och som jag tror skulle, om det gillas, erfordra en omarbetning af hela lagen. Det består nemligen i den omständigheten, att lagen tillåter utställande af aktier till innehafvaren. Denna bestämmelse, sammanställd med det sätt, som är stadgadt för bolags bildande, dervid 5 personer, hvilka de vara må, utlänningar eller svenskar, blott de äro bosatta i Sverige, kunna inleda ett dylikt företag, utesluter ej, utan grundlägger tvärtom möjligheten af att många bolag komma att innehafvas och dirigeras af utlänningar. Det förefaller mig, som om i synnerhet herrar protektionister, hvilka skrivit "Sverige åt svenskarne" på sin fana, ej skulle vilja bidraga till en sådan möjlighet, hvarigenom dessutom det nu gällande förbudet för utlänning att besitta fast egendom i Sverige skulle kunna på ett ganska betänkligt sätt eluderas. Jag vill emellertid ej vidare orda om denna olägenhet och dess följder. Jag har anledning antaga, att en annan i det fallet mycket skickligare talare än jag kommer att framdeles yttra sig i ämnet. Det är nu emellertid på dessa båda hufvudskäl, jag yrkar afslag på den föreslagna aktiebolagslagen.

Det fins ju också en hel del andra anmärkningar att framställa mot förslaget, anmärkningar, som väl ej precis behöfva leda till hela förslagets förkastande, men dock förutsätta en hel hop viktiga ändringar i detsamma, och för min del är jag likasom den siste ärade talaren rädd för att vid denna sena timme på riksdagen det ej är möjligt att att med den grundlighet och noggrannhet, som erfordras, åstadkomma dessa förändringar. Jag tror därför, att, äfven om de skäl jag anfört ej skulle befinnas giltiga, det vore betänkligt att nu i en hast utan längre och noggrannare pröfning och då tiden för en lycklig återremiss nästan är tilländalupen, antaga en lag af så stor omfattning, af så genomgripande beskaffenhet och med så många främmande och oför sökta nyheter, som den nu ifrågavarande, helst som lagen ej bör kunna taga skada, om den får ligga till sig något år, och vi nu dessutom redan hafva en lag, som, man må säga hvad man vill, likväl ej har gifvit anledning till några särdeles stora eller beaktansvärda olägenheter eller missförhållanden.

Jag yrkar afslag på hela förslaget.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Hammarskjöld: Jag är icke någon beundrare af det nuvarande sanktionssystemet, såsom den siste talaren visat sig vara. Han påpekade det vackra och patriarkaliska sätt, på hvilket Kongl. Maj:t hittilldags har begagnat sin rätt att granska bolagsordningar. Ja, jag vill visst icke förneka Kongl. Maj:ts handlingssätt derutinnan allt möjligt erkännande, men jag måste likväl göra en liten anmärkning. När Kongl. Maj:t har handlat på detta patriarkaliska sätt, så har Kongl. Maj:t ej sällan icke så litet öferskridit hvad lagen uppdragit åt honom att göra. Han har enligt 1848 års lag rätt att tillse, att inkomna bolagsordningar stå i öfverensstämmelse med aktiebolagslagen och allmänna lagen; men alla de förändringar, förbättringar må vara, som af Kongl. Maj:t göras i bolagsordningarna derutöfver, de äro vidtagna vid sidan af lagen.

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Jag vill gerna medgifva, att dessa förändringar i de flesta fall varit till gagn, men att förklara, att detta är ett lyckligt tillstånd, att Kongl. Maj:t på sidan af lagen patriarkaliskt gör sådana, det synes mig ej vara något godt argument.

Nu är det meningen, att man skulle komma derhän, att bolagen skulle få sköta sig sjelfva, dock med bestämmelser i lagen, som skulle garantera, såväl att bolagsordningarna skola komma att innehålla bestämmelser i alla de punkter, der de behöfde innehålla sådana, dels ock att inga bestämmelser skola i bolagsordningarna intagas af beskaffenhet, att tredje mans rätt skulle komma att kränkas. Detta är den reform, som är i fråga, och jag tror, att det är en reform, som står i öfverensstämmelse med hela den anda och utveckling, som lagstiftningen i den civiliserade verlden i öfrigt har tagit. I likhet med komitén och utskottet tror jag, att Sverige är moget för att taga samma steg, som utlandet tagit förut.

Hvad nu angår frågan om innehafvareaktier, så antager jag, att det skall bli tillfälle att diskutera den frågan, när vi komma dit. Att detta förslag skulle innebära ett stort attentat genom att tillåta innehafvareaktier, kan jag ej inse, då den nuvarande lagen af 1848 uttryckligen tillåter sådana aktier. Det är således icke här fråga om att införa något nytt. De, som anse innehafvareaktier för ett oting, skola ej komma ifrån dem genom att afslå detta lagförslag, ty lagligen kunna sådana finnas redan nu, och de finnas också, såsom det är kammarens ledamöter väl bekant, äfven i ganska många aktiebolag.

Hvad slutligen angår de andra detaljanmärkningarna, så inskränker jag mig nu till att erinra om, att den omständigheten, att en anmärkning blifvit framställd, ännu icke utgör något bevis för att den är riktig. Om dessa anmärkingar torde det för öfrigt blifva tillfälle att närmare tala, när vi komma till de särskilda paragrafer, emot hvilka anmärkningarna blifvit rigtade.

Jag anhåller om bifall till 66 §.

Herr Nyström, Carl: Det är en sak i den siste talarens anförande, som jag icke förstår. Det är en erfarenhet hos många, som i fråga om bolagsordningar haft att göra med civildepartementet, att hvad derifrån utgått varit antingen en sanktion utan vidare eller en

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

vägran med påminnelse, huru bolagsordningen skulle ställas i öfverensstämmelse med lagen. Hvad derutöfver blifvit sagdt har ej varit något åläggande, utan ett råd, och kan ej anses vara ett Kongl. Maj:ts obehöriga ingripande, emedan det stod vederbörande fritt att följa den gifna anvisningen. Nödvändigt var att iakttaga, att bolagsordningen staldes i öfverensstämmelse med lagen, men de öfriga anvisningarna och råden kunde iakttagas eller icke. Något tyranniskt ingrepp från Kongl. Maj:ts sida är ju ej detta, utan snarare att anse såsom ett välvilligt bistånd från en i saken underkuunig.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med derunder framställda yrkanden propositioner, först på godkännande af den nu föredragna paragrafen och vidare på afslag derå samt förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner § 66 i första särskilda utskottets förslag till lag om aktiebolag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås paragrafen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 44.

§§ 1—3.

Godkändes.

§ 4.

Herr Anderson, Albert: Såsom kammaren behagade erinra sig, har jag väckt en motion med förslag om ändring i några delar af lagen om aktiebolag. Ändringsförslaget innefattar, att aktier skulle ställas till viss man, och att således tillåtelsen att ställa dem till innehafvaren skulle bortfalla, samt vidare, att på särskild pröfning af Konungen skulle i hvarje fall bero, huruvida utländsk undersåte må vinna inträde såsom delegare i aktiebolag. Då utskottet enhälligt afstyrkt min motion, har jag visserligen icke förhoppning att den skall

vinna något afseende i denna kammare, men jag anhåller ock att få något närmare motivera mitt förslag.

Syftet med aktiebolagsinstitutionen är att från flera håll samla kapital för att bereda tillgångar att drifva en näring eller rörelse i större omfattning, än den enskilde i allmänhet förmår åstadkomma. I hvarje lagstiftning rörande aktiebolag förutsättes således med nödvändighet ett flertal af delegare. Detta är äfven iakttaget i det föreliggande förslaget. I § 9 säges, att stiftarne skola vara minst fem, och i § 54 stadgas, att om antalet aktieegare nedgått under fem, skall, der icke inom tre månader tillräckligt antal aktieegare inträder, bolaget upplösas och liquidation verkställas. — Nu frågar jag: huru är det möjligt att hålla reda på, huru många aktieegarne äro i ett bolag, der aktierna äro ställda till innehafvaren. Exempel saknas icke på att *en enda* person innehar alla eller nästan alla aktierna i ett bolag. I sådant fall är det naturligt, att förhållandet icke öfverensstämmer med meningen i denna lag.

I detta förslag är det i 1848 års förordning meddelade stadgande, att aktier kunna ställas till innehafvaren eller viss man, bibehållet. Det vill här af synas, som om förslaget förutsätter, att aktier företrädesvis skulle ställas till innehafvaren.

På senare tider har man börjat att bilda aktiebolag för bedrivande af jordbruksrörelse i större skala. Man har köpt in en jordegendom och bildat aktiebolag för att bruka densamma. Hvad beträffar bedrivande af skogshushållning, vet man, att i Norrland finnas många stora aktiebolag, som drifva sådan och för ändamålet besitta vidsträckt jordområden. Om i dessa fall aktierna ställas på innehafvaren, kan man icke kontrollera, hvilken som eger dem. Den okände aktieegaren kan lätt genom personer, som han vidtalar, låta representera sig på bolagsstämman, utan att han behöfver uppgifva namn.

Om inom bolag, med den uppgift jag nu nämnt, aktierna ställas på innehafvaren, kunna också utan all kontroll utländske män förvärfva fastighet inom landet för att bedrifva vare sig jordbruk eller trävaruhandtering. Det kan till och med gå så långt — det ligger inom möjlighetens gränser — att en utländig vidtalar fem här bosatta personer att uppträda såsom stiftare, att bilda ett bolag. Är det fråga om en jordbruksegendom, tillsätter han en inspektor, hvilken får namn heder och värdighet af styrelse; men den verkliga egaren, utländingen, känner man icke ens till namnet. Det är stadgadt, att Kongl. Maj:ts tillstånd erfordras för utländings rätt att besitta fast egendom. I bankaktiebolagslagen af år 1886 stadgas icke endast, att aktierna skola vara ställda på viss man, utan äfven att aktieegarne skola vara svenska medborgare. Men det kan inträffa, att ett bankaktiebolag är vida mindre betydande än åtskilliga af våra stora bolag, som drifva jordbruk eller skogshushållning.

Jag tror, att i de flesta andra länder är temligen noga lagstiftadt om utländings rätt att besitta fast egendom. Jag vill visserligen icke förmäna utländingar att besitta fast egendom liksom ej heller att vara aktieegare i bolag här i Sverige, ty utländskt kapital har mången gång gjort oss mycket stor nytta och kan så göra äfven i

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

framtiden, men jag skulle för min del önska någon kontroll öfver utlänningars delaktighet åtminstone i sådana bolag, hvarom jag nu yttrat mig.

Vissa aktiebolag hafva att göra en med stor arbetarebefolkning, och det är bekant, att i vår tid ofta uppstå misshälligheter mellan arbetare och arbetsgifvare. Arbetarne känna visserligen bolagsstyrelsen, men, der aktierna äro ställda till innehafvaren, icke de okände aktieegarne. Enligt min öfvertygelse skulle ett godt förhållande dem emellan främjas, om aktierna i sådana bolag vore ställda till viss man, ty arbetarne kände då, hvilka som vore de verkliga arbetsgifvarne.

År 1885 väckte en dåvarande ledamot af denna kammare, herr Wallenberg, en motion, hvori han framlade ett förslag till lag om aktiebolag. Efter att hafva tillkännagifvit sin åsigt, att i regel borde aktier ställas till viss man, föreslog han i 4 §: "Aktiebref skall ställas å viss man, der ej för särskildt fall Konungen med afseende å företagets allmännare gagn och större omfattning finner skäligt medgifva, att aktiebref må till innehafvaren utfärdas". Jag får säga, att jag för min del gerna skulle vara med om en sådan modifikation, att aktier finge ställas på innehafvaren, under den förutsättning att Konungen dertill lemnade tillstånd. Och i det afseendet ber jag att få modifiera mitt förslag.

Utskottet säger, att "ett allmänt förbud mot aktiers ställande till innehafvaren skulle uppenbarligen skjuta långt öfver målet, då i många, för att ej säga de flesta, fall det är för det allmänna fullkomligt likgiltigt, på hvilket sätt aktieegarne skola legitimera sig i förhållande till bolaget och aktierätten från en till annan öfverflyttas." Men utskottet säger strax ofvanför: "Särskildt lärer det enligt utskottets mening icke kunna med fog förnekas, att, då utlänningar innehafva stora partier aktier i aktiebolag, hvilka i vårt land förfoga öfver vidsträckta jordområden eller viktiga mineralfyndigheter eller kommunikationsanstalter, svårigheter och faror af mångahanda slag kunna deraf uppkomma." Dermed tror jag, att utskottet sjelf vederlagt hvad det sedermera yttrat och jag nyss uppläste.

Utskottet kallar mitt förslag, att aktier skulle ställas på viss man, "en genomgripande åtgärd". Med anledning häraf ber jag att få erinra derom, att jag nyss har modifierat mitt förslag derhän, att aktier skulle kunna ställas på innehafvaren, då Kongl. Maj:t sådant medgifver. Derigenom blir förslaget icke så genomgripande. Dessutom vill jag tillägga, att utskottet meddelat den upplysning, att bolag med aktier, ställda på innehafvaren, hafva utgjort endast mellan 10 och 11 procent af hela antalet aktiebolag. Genom den förändring, jag har föreslagit, skulle således icke någon genomgripande åtgärd kunna sägas hafva blifvit vidtagen.

Utskottet framhåller vidare "den praktiska svårigheten att utan samfärdselns betungande förhindra, att ett förbud emot innehafvareaktier kringgås genom tecknande af blankoöfverlåtelse, som måhända först sedan aktierna gått genom många händer utfyllas". Jag ber att få anmärka, att ett aktiebref icke har samma egenskap som en banksedel. Banksedeln är ett bytesmedel, som går hand ur hand.

Icke heller har det samma egenskap som en obligation, hvilken icke är annat än en skuldförbindelse. Genom ett aktiebref ingår man såsom delegare i ett företag för att skörda de fördelar, som man väntar sig deraf. Och den omständigheten, att aktier kunna ställas på innehafvaren, eller att de kunna transporteras in blanco, har många gånger gifvit anledning till en skadlig utväxt på vårt affärslif. Jag tror, att blankoöfverlåtelser kunna förekommas genom att i denna paragraf införa samma bestämmelse, som herr Wallenberg år 1885 föreslog, nemligen att "aktiebref å viss man må icke till innehafvaren öfverlåtas".

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Såsom jag i början nämnde, har jag ingenting att erinra mot att aktiebref ställas till innehafvaren, der Konungen så medgifver, och jag föreställer mig, att önskligt vore att få en annan lydelse på denna paragraf, i det syfte jag nu sökt angifva, hvarför jag anhåller om proposition på återremiss.

Herr Philipson: I likhet med utskottet anhåller jag om bifall till 4 § och afslag å motionärens förslag. De skäl för afslag, som af utskottet blifvit anförda, förmodar jag vara för denna kammare tillräckligt talande. Jag har dock begärt ordet för att om endast helt kort söka angifva några ytterligare skäl för afslag och tillika fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att det mål, som den värde motionären önskar vinna, ingalunda genom det sätt, han föreslår, *kan* vinnas.

Ehuru jag för min del lifligt delar motionärens mening om önskvärdheten deraf, att utlänningar icke alltför mycket må besitta svensk jord och svensk fastighet, ber jag dock att få fästa uppmärksamheten på den stora nytta, som landet haft och har genom att till produktiva företag och i produktiva ändamål använda utländskt kapital, vare sig detta kapital blifver infördt för att användas såsom bidrag till bildande af aktiebolag eller detsamma inkommer såsom liqid för inköpta aktier eller — jag säger — obligationer. Det är ju icke så synnerligen länge sedan, som vårt land ansågs såsom ett särdeles kapitalfattigt land; och om — Gud bättre — de sista 20 à 25 åren lyckligen hafva förändrat detta förhållande, vågar väl dock ingen påstå, att vårt land ännu kan sägas vara särdeles kapitalstarkt. Jag tror, att den ärade motionären känner detta förhållande fullt väl, och ingen vet väl bättre än han, hvar våra svenska obligationer till största delen äro till finnandes och hvart man måste vända sig för att upptaga nya större lån eller konvertera äldre dylika. Att söka hindra utländskt kapital att inkomma i landet för att bidraga till åstadkommande af aktiebolag synes mig således vara mindre tillrådligt. De tider då, såsom nu, räntan är låg och då penningetillgången är ymnig, kunna lätt vara gångna, och komma då tider med hög ränta och knapp penningetillgång, synes det mig vara vida bättre, att en del utlänningar äro delegare i våra företag än allenast förläggare till dessa, mot måhända ej alltid låg ränta, att de således, om jag så må säga, ej allenast få dela ljuft utan ock ledt med oss. Om nu ock tyvärr ett och annat missförhållande uppstår i följd af att utlänningar ega aktier i våra

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

aktiebolag, synas mig dessa missförhållanden kunna räknas såsom undantag, och för undantagsförhållanden stiftas väl icke lagen.

Dessutom vågar jag påstå, att borttagandet af den rätt, som sedan 50 år i vårt land varit medgifven aktiebolag, och som öfverallt utomlands utom i Ryssland är tillåten aktiebolag, nemligen den att utställa aktier till innehafvaren, samt den föreslagna föreskriften derom, att således alla aktier skola ställas å viss man, icke kan hindra utländing att ega aktier och ega dem i ganska stort antal. Aktierna äro ju nemligen transportabla, och det är först för att få föra talan vid bolagsstämma som det erfordras, att man för styrelsen tillkännagifver eller anmäler, att man är aktieegare, hvartill kommer, att, då den så kallade hembudsskyldigheten icke i den föreslagna lagen är obligatorisk, det blifver högst få bolag, som komma att i sin bolagsordning bestämma, att vid köp eller annat öfvertagande af aktier hembudsskyldighet skall ega rum, så att man härefter vid köp af aktier, ställda till viss man, ej längre behöfver sväfva i ovisshet om huruvida man får vara i oqvad besittning af desamma, det vill säga får ingå såsom delegare i aktiebolaget eller ej.

Nu veten I, mina herrar, lika väl som jag, att aktier vid försäljning ofta befinnas vara transporterade *in blanco*. Det har nog äfven händt, att personer, hvilka, sedan de sålt aktier och dervid transporterat dem *in blanco*, flere år efteråt återköpt just samma aktier utan någon annan transport än deras egen, kanske för flera år sedan, å aktierna skrifna och, när de gjort sig underrättade om hvilka som under mellantiden varit egare till desamma, då funnit, att dessa samma aktier under några få års tid varit i 3—4 olika personers händer eller ego. Mäklaren ifrågasätter sällan vid försäljning af aktier att få dessa på viss man utställda aktier transporterade på angifven person utan endast *in blanco*.

Dessutom får jag säga, med afseende å hvad motionären har anfört mot anonymiteten af dessa bolag, som hafva sina aktier ställda till innehafvaren, att dylika bestämmelser äro hemtade från de franska *sociétés anonymes*, hvilka på den tid då den första aktiebolagslagen stiftades voro förebilder för våra aktiebolag. Och för mig vill synas fullkomligt likgiltigt, om A, B, C, D äro egare till aktierna eller E, F, G, H, ty det är det insatta kapitalet, som i ett aktiebolag uteslutande är det gällande eller bestämmande, ej de delegande personerna; derpå beror bolagets styrka och säkerhet gent emot tredje man, och ingalunda på, om herr den eller den är aktieegare eller hvarest aktieegarne hafva sitt hemvist.

Skulle nu i lag stadgas, att aktiebolag icke finge utlemna aktier, ställda till innehafvaren, förmodar jag, att såsom konsekvens häraf skulle också snart följa, att ej heller obligationer finge ställas till innehafvaren. Hur skulle det då gå med vår utländska kredit. Må vi betänka, att en hel del af våra aktiebolag upptagit och upptager obligationslån och såsom pant därför förskrifvit fastigheter och förlag. Nu har man till och med börjat utsläppa obligationer med aktier såsom pant, men detta är undantag och det allmänna är, såsom sagdt, att aktiebolagen såsom pant för sina obligationslån förskrifvit fastig-

heter och förlag. Dessa obligationer gå till en del till utlandet och hafva der mycket god kurs. Nu kan hända, har händt och kommer tyvärr att hända, att aktiebolag blifva insolventa och måste göra konkurs. Då blifva obligationsinnehafvarne egare af bolagets därför förpantade fastigheter etc. Den värde motionären skall nog svara mig, att de få icke besitta egendomen, med mindre Kongl. Maj:t gifver sitt tillstånd dertill. Det vet jag mycket väl, och redan det synes mig vara en inskränkning i eganderätten, men nu önskar motionären en ytterligare inskränkning, i det han vill förmena de konsortier, hvilka ega obligationerna i aktiebolag, som måste stoppa eller sluta och göra konkurs, rätt att annat än med Kongl. Maj:ts gunst och nåd få rekonstruera bolaget och göra ett nytt bolag med insatser af obligationer eller fastigheter, som evalverats mot obligationer, och med nya friska penningar. Han föreslår ju nemligen äfven, att ingen utlänning får blifva aktieegare i ett aktiebolag, med mindre Kongl. Maj:t dertill gifver sitt tillstånd. Han vill således hindra utlänningarna att, om de så finna för godt, på fri hand rekonstruera bolaget, åter sätta detsamma i gång att fortsätta en verksamhet, som är till nytta för landet, innan de hunnit skaffa sig trygghet eller visshet för att deras begäran om Kongl. Maj:ts tillstånd ej blir afslagen. Jag hemställer, huruvida det kan vara rätt, klokt och nyttigt att i fråga om så ömtåliga saker, som våra obligatiener, nu för utlänningarne, gifva tillkänna, att de endast med Kongl. Maj:ts gunst och nåd få besitta icke blott jord och fastighet utan äfven aktier, således ej absolut säkert får ega och besitta, hvad de ärligt och på god tro förvärfvat här i vårt land. Jag tror, att detta vore ganska vådligt för våra obligationers kredit i utlandet.

Slutligen vill jag såsom min åsigt uttala, att den nutida handelslagstiftningen bör gå i sådan rigtning, att det fria legitima utbytet underlättas, icke försvåras, att associationsandan, som för vårt land varit af lycklig och oberäkneligt stor betydelse, uppmuntras, icke återhålls. I sådan rigtning går ock Kongl. Maj:ts och utskottets föreliggande förslag, men icke motionärens, till hvilket senare, herr talman, jag vördsamt yrkar afslag.

Herr Annerstedt: Lika med motionären får jag för min del yrka återremiss af ifrågavarande § i det syfte, som motionären senast angaf, nemligen att det bör bero på Kongl. Maj:ts pröfning, huruvida aktierna i bolaget skola få ställas till innehafvaren. Ett sådant stadgande synes mig stå i god öfverensstämmelse med nu gällande rätt. Första paragrafen i 1848 års lag om aktiebolag innehåller nemligen, att "Konungen pröfvar, om och huruvida med afseende på vidden och beskaffenheten af bolagets rörelse särskilda bestämmelser må erfordras." Nu synes motionären hafva anfört ganska goda skäl, hvarför i vissa fall aktier böra vara stälda på viss man. Deremot har huvudsakligen blifvit invändt, att i andra fall aktierna böra kunna vara stälda på innehafvaren. Då förefaller det som om den rätta lösningen af frågan vore den, som motionären nu senast angifvit, nemligen att i de fall, då företagets beskaffenhet synes göra det lämpligt att aktierna

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

ställas på innehafvaren och följaktligen utan transport och utan iakttagande af någon som helst formalitet få öfverflyttas från en gren till en annan, Kongl. Maj:t må medgifva bolaget att ordna sig på detta sätt, men att deremot i sådana fall, då det är fråga om ett företag, med afseende å hvilket det för staten är af vigt, hvem som är egare af aktierna, aktierna skola vara ställda till viss man. Ur våra senare tiders ekonomiska historia kunna framdragas exempel, der det för staten alls icke varit likgiltigt, hvilka som varit delegare i ett aktiebolag, och der staten med ganska dryg kostnad fått afhjelpa ett missförhållande, som uppkommit derigenom, att staten icke i tid stadgat, hvilka som skolat vara berättigade att innehafva aktierna. Det har ock i senare tid af lagstiftaren redan blifvit erkändt i fråga om vissa företag, att det för staten är af vigt att aktierna ställas på viss man, och att vissa föreskrifter gifvas om viss kvalifikation hos dem, som må ega aktierna. Jag åsyftar härmed den lagstiftning, som äfven af motionären är åberopad, nemligen lagstiftningen om bankaktiebolag. Det är tydligt, att om man i fråga om dylika bolag ansett det vara rätt att föreskrifva, att aktierna skola vara ställda på viss man och endast innehafvas af svenska medborgare, så kan man tänka sig andra bolag, der alldeles samma bestämmelser kunna vara erforderliga.

På nu angifna skäl förenar jag mig med motionären i hans yrkande, att 4 § måtte återremitteras.

Herr Boström, Filip: Vid behandlingen af den ärade motionärens förslag inom det särskilda utskottet uttalades i början stora sympatier för förslaget, hvilket man allmänt ansåg vara principiellt riktigt. Man ansåg, att stora olägenheter skulle komma att visa sig af de så kallade anonyma bolagens bibehållande, särskildt om finanskomiténs förslag angående dubbel beskattning skulle blifva af Riksdagen godkänd. Men vid närmare skärskådande af de omständigheter, som detta förslag skulle hafva till följd, kom man till den åsigten, att det i praktiskt hänseende skulle vara ganska svårt att genomföra. Jag tror för min del, att det vore verkligen, såsom utskottet säger, en genomgripande förändring, som härigenom skulle vidtagas. Det är visserligen sant, att icke så stor procent af aktiebolagen hafva aktierna ställda på innehafvaren, men ett faktum är emellertid, att alla de större bolagen, de allra flesta af dem åtminstone, hafva en sådan rättighet, och jag tror, att det skulle komma att inverka ganska störande på affärlifvet, om denna rättighet borttoges. Jag vill då först hemställa, huruvida man haft någon olägenhet i vårt affärslif af att utlänningar placerat medel i svenska aktieföretag. Jag tror tvärtom. Jag tror, att de stora insatser, som särskildt från England gjorts i våra stora bolag, hafva varit för vår industri i allmänhet af synnerligen stor betydelse. Ett faktum torde äfven vara, att dessa stora insatser af främmande kapital icke varit för insättarne af synnerlig fördel. Tvärtom hafva dessa penningar ofta nog helt och hållet gått öfver ända. Då jag sålunda har den meningen, att det vore skadligt för hela vårt affärslif att förhindra, att utlänningar placera penningar i sådana affärsföretag, tror jag, som sagdt, att denna förändring verk-

ligen är genomgripande. Jag ber dessutom få påpeka, att i 1885 års riksdagsskrifvelse, Riksdagen alldeles bestämdt betonar, att dessa aktier på innehafvaren böra i den blifvande lagen kvarstå. Under sådana förhållanden tror jag för min del, att det af utskottet framlagda förslaget är lämpligast att bibehålla, då det äfven öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts förslag, och jag tillåter mig därför yrka bifall till utskottets förslag.

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Herr Benedicks: Äfven i annat syfte, än här förut angifvits, önskar jag för min del återremiss af denna punkt. Det står i första meningen, att "å aktierna skola utfärdas bref". I 9,999 fall af 10,000 sker det sålunda; men det är af rätt stor vigt vid enstaka företag, att aktier icke behöfva särskildt utgifvas. Jag vill för herrarne omtala ett upplysande exempel, som har mycket lyckligt bestått provet. Det var vid ett sänkningsföretag af sjön Temnaren, som var ett rätt stort företag; det gick ut på $\frac{3}{4}$ million, och der var stort hufvudbry, huru man skulle kunna förena den gamla lagen om intressentskap med kongl. förordningen om aktiebolag. Svårigheten löstes på det viset att, enär icke någon egentlig penningevinst var afsedd för bolaget, inga aktiebref utgäfvos, hvarigenom alla de tvister, som annars otvifvelaktigt hade uppstått, rörande aktiernas förhållande till jorden, alldeles undvekos. Derför och då detta exempel torde mana till efterföljd i dylika fall och lagen ju icke är afsedd att försvara förhållandena, önskar jag, att den ifrågavarande meningen skulle lyda: "å aktierna må utfärdas bref". I detta syfte anhåller jag om återremiss.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen, jemlikt derunder förekomna yrkanden, propositioner, först på godkännande af föreliggande paragraf och vidare på densamma återförvisning till utskottet, samt förklarade sig finna den förre propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Anderson, Albert*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner § 4 i första särskilda utskottets förslag till lag om aktiebolag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas paragrafen åter till utskottet.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—52;

Nej—58.

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

§ 5.

Herr Annerstedt: På skäl, hvilka, såsom jag erfarit, komma att utvecklas af en ledamot i kammaren, då vi komma till 19 §, medför kammarens beslut angående 3 § nödvändigheten att förtydliga uttrycket "aktiekapital" i åtskilliga af de följande paragraferna. Derjemte synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke utskottets förslag vid 15 § att utesluta det i propositionen föreslagna stadgandet, att teckning af aktier med vissa förebehåll vore tillåtet allenast i det fall, att i inbjudningen sådant funnes uttryckligen medgifvet, derest detsamma blir af Riksdagen godkänt, skulle, då derigenom vilkorlig teckning af aktier i allmänhet blefve medgifven, böra föranleda någon jemkning af den i 1 mom. föreskrifna tidsbestämmelse i fråga om aktiekapitalets inbetalning. Likaledes torde måhända utskottets beslut, att i 20 § borttaga den af Kongl. Maj:t föreslagna påföljden för underlåtenhet att inom utsatt iubetalningstid verkligen inbetala aktiekapitalet, derest detsamma varder godkänt, kunna föranleda någon jemkning i eller tillägg till samma moment, eller på annat lämpligt ställe.

På dessa skäl tillåter jag mig yrka, att paragrafen varder till utskottet återremitterad.

Herr Asker: Om jag fattade den föregående ärade talarens yrkande rätt, så skulle hans framställning om återremiss gå fram af det skälet, att ordet "aktiekapital" skulle kunna tolkas på olika sätt i följd af den förändring, som utskottet har gjort i 3 § af förslaget till aktiebolagslag, äfvensom att tidsbestämmelsen ett år skulle behöfva någon jemkning. Hvad den första frågan beträffar, eller att uttrycket "aktiekapital" skulle kunna tolkas på olika sätt, så tillåter jag mig hänvisa till den motivering, utskottet har lemnat till 19 §. Utskottet säger nemligen der: "ändringen i 3 § framkallar behof af förtydligande i 19 § 3 mom. Eljest skulle det kunna vara föremål för tvekan, huruvida minst hälften af minimikapitalet eller minst hälften af det tecknade aktiekapitalet måste hafva inbetalts. Vid omredigerandet har valts ett uttryck, hvaraf torde framgå, hvad i lagen förstas med "aktiekapital", när detta ord förekommer utan tillägg eller närmare bestämning. Dermed menas nemligen då det belopp, som inom de i stiftelseurkunden eller bolagsordningen bestämda maximum och minimum såsom gränsbelopp blifvit genom särskildt beslut eller särskild åtgärd bestämdt." Detta vill med andra ord säga: med aktiekapital menas det registrerade aktiekapitalet eller, derest det ännu icke registrerats, det tecknade aktiekapitalet. Herr statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet har vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t visserligen haft eu annan tolkning af hvad som skulle menas med aktiekapital, men sedan definitionen på aktiekapital på detta sätt af utskottet fastslagits i 19 § 3 mom., kan jag för min del icke tänka mig, att något missförstånd om hvad som menas med aktiekapital kan uppstå.

Hvad åter vidkommer frågan om att ett år icke skulle vara en fullt lämplig tid, inom hvilken aktiekapitalet skulle vara till fullo inbetaldt, så medgifver jag visserligen, att det kan vara en smaksak,

hvilken tidsbestämmelse man tager. Kongl. Maj:ts proposition har ifrågasatt ett år, och utskottet har för sin del icke velat föreslå någon förändring i denna tidsbestämmelse. *Förslag till lag om aktiebolag. (Forts.)*

På grund af hvad jag sålunda anfört vågar jag vördsamt yrka bifall till 5 § i dess af Kongl. Maj:t föreslagna och af utskottet tillstyrkta lydelse.

Herr Annerstedt: För att icke gå diskussionen i förväg, vill jag icke vid denna § upptaga till bemötande, hvad den siste ärade talaren anförde i fråga om ordet "aktiekapital". Jag torde få tillfälle att göra det, då vi komma längre fram i lagen. Orsaken, hvarför jag här vid 5 § yrkat återremiss, är den, att det synes vara lämpligt, att utskottet i afseende å denna § har fria händer, så att, om utskottet med anledning af den diskussion, som följer vid 19 och 54 paragraferna, kommer till den uppfattningen, att det på så många ställen i lagen förekommande uttrycket "aktiekapital" bör förtydligas, det också må förtydligas i 5 §. Mig förefaller en återremiss af denna paragraf temligen oskyldig, ty skulle det visa sig, att de, som anse ifrågasvarande uttryck otydligt, vid 19 och 54 §§ få orätt, så blir följden af en återremiss här endast den, att utskottet säger till kammaren, att som i 19 och 54 §§ godkänts uttrycket "aktiekapital", finnes ingen anledning att ändra det i 5 §.

Men för att förekomma en tidsödande diskussion på detta föregående stadium af lagen, vill jag nu icke ingå på något vidare bemötande af den siste ärade talarens anförande.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder framställda yrkanden propositioner, först på godkännande af den nu föredragna paragrafen samt vidare derpå att densamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

§ 6.

Herr Dickson, Robert: Som herrarne finna, har Kongl. Maj:t i 2 mom. af den föredragna paragrafen föreslagit aktierättens förlust i två fall. Det ena är, om icke inbetalning verkställes i rätt tid, det andra är, om tecknare underlåter att lemna förbindelse. Utskottet har af skäl, som nog äro rigtiga, föreslagit en omredigering af paragrafen för att i vissa afseenden göra den tydligare. Men i fråga just om påföljden af aktierättens förlust förefaller det mig, som om ett visst missförstånd förelupit. Det heter nemligen: "Varder ej i rätt tid inbetalning verkställd, eller den i 5 § omförmälda förbindelse aflemnad, och sker ej rättelse" etc. Således, har man gjort ettdera, kan icke aktierätten anses förverkad. Man behöfver således blott lemna förbindelse, men icke inbetala aktiekapitalet, man kan då icke dömas aktierätten förlustig. Bolaget kan visserligen lagsöka, men det kan hända, att tecknaren saknar tillgångar, och aktiekapitalet kan icke uppbringas till behörig höjd genom att aktierna öfvertagas af en annan.

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

Det förefaller mig, som om man skulle kunna undanrödja denna tve-tydighet genom att orden "den i 5 § omförmälda förbindelse aflemnad" utbyttes mot orden "underlåter aktietecknare att i rätt tid aflemna den i 5 § omförmälda förbindelse", då momentet komme att lyda sålunda: "Varder ej i rätt tid inbetalning verkställd, eller underlåter aktietecknare att i rätt tid aflemna den i 5 § omförmälda förbindelse, och sker ej rättelse inom en månad efter anmaning, eger styrelsen förklara aktierätten förverkad". Jag anhåller, att förevarande paragraf måtte i nu angifna syfte varda till utskottet återremitterad.

Herr Roman: Jag kan icke förstå annat, än att det förslag, den föregående talaren framställt, är just detsamma som utskottets. Utskottets förslag är, att, om icke inbetalning sker i rätt tid eller förbindelse i rätt tid aflemnas, aktierätten skall kunna förklaras förverkad. Således, om någotdera af dessa fall inträffar, kan aktierätten förklaras förverkad.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande af föreliggande paragraf samt vidare på densammas återförvisning till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

§ 7.

Godkändes.

§ 8.

Herr Almström: Jag ber att få hemställa, huruvida det kan vara skäl att i stiftelseurkunden skola upptagas sådana bestämmelser som huru styrelsen skall sammansättas, huru många revisorer skola utses och dessutom hvad som innehålles i mom. 8 och 9. Jag ber att få hänvisa till § 18, der det i mom. 2 stadgas, att afvikelse från hvad stiftelseurkunden innehållit i de ämnen, som omförmälas i 8 §, ej må göras, med mindre samtliga aktieegarne förena sig derom. Det synes mig, att det mycket väl kan komma i fråga och äfven ofta skall komma i fråga, att man vid den stiftande bolagsstämman kommer på andra tankar med afseende å det lämpliga antalet styrelseledamöter eller revisorer eller angående de andra smärre bestämmelser, hvarom sägs i 8 och 9 mom. Jag får därför yrka återremiss af § 8 i det syfte att om den bestämmelse, som finnes i § 18 derom att samtliga aktieegares samtycke erfordras för förändring af stiftelseurkundens innehåll, kommer att bibehållas, föreskriften om upptagande af dessa mindre viktiga bestämmelser måtte utgå ur § 8.

Herr Hammarskjöld: Ett hufvudändamål med den så kallade stiftelseurkunden är, att de personer, som tecknat sig till att ingå i ett

aktiebolag, må veta hvad de göra och sedermera icke finna sig inlockade i ett företag, som icke gifver dem de i deras ögon nödiga garantierna för en ordentlig förvaltning af bolagets angelägenheter och förmögenhet.

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts)*

Bland de omständigheter, som kunna vara af vigt att känna i detta hänseende, förefaller det mig, liksom det förefallit komitén och utskottet, äfven böra räknas, huru beskaffad styrelsen skall vara, hvilka slags garantier, som lemnas för en ordentlig revision, och hvilka garantier, som finnas för att icke sammanträden hållas efter en kallelseform, som gör det omöjligt för aktieegarne att der bevaka sina intressen. Om man nu tager bort dessa ämnen ur stiftelseurkunden, förlora de, som tecknat sig, de garantier, hvilka de i dessa afseenden enligt förslaget nuvarande lydelse skola ega.

Dessa äro skälen för att föreskrifter lemnats om att omförmälda ämnen skola intagas i stiftelseurkunden.

Herr Nyström, Carl: Jag får bekänna, att det förefaller mig nästan omöjligt att vid stiftelseurkundens fastställande allt skulle vara så väl bestämdt, att icke sedermera ändringar kunna vara önskvärda. Naturligen kunna ändringar finnas önskvärda, men dessa kunna då icke genomföras annat än enligt 18 §, så framt alla aktieegarne äro derom enige. Jag tycker detta är att fastställa en regel, som kan blifva mycket betungande och besvärlig.

Men förutom den anmärkning, herr Almström framställt, har jag en annan att göra. Det står i 8 punkten "huru kallelse till bolagsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till aktieegarnes kännedom". Här af följer, att om i dessa ursprungliga bestämmelser tiderna för kallelse till bolagsstämma af oförstånd eller annan anledning äro alldeles för korta eller för långa, till exempel en dag eller sex månader, så blir det stiftarnes ensak, och det finnes icke någon bestämmelse, som stadgar åtminstone ett minimum härvidlag. Jag finner detta betänkligt, ty har tiden blifvit origtigt bestämd, står detta kvar, och man har en nästan oöfvervinnelig svårighet att få det ändradt.

Detta utgör för mig ett ytterligare skäl till återremiss, hvarför jag förenar mig med herr Almström i hans yrkande derom.

Herr Almström: Jag ber att få till den näst föregående talaren hemställa, huruvida han kan anse sådana bestämmelser som om antalet styrelseledamöter och revisorer samt kallelser till sammanträden vara så viktiga, att de böra intagas i stiftelseurkunden. Kunna dessa verkligen anses vara af grundläggande vigt för bolaget? Jag tror att hvar och en, som eger kännedom om bolag, om styrelsens sammansättning och andra punkter, som dermed stå i samband, skall vara med mig ense derom, att dessa ämnen äro af beskaffenhet att icke böra intagas i stiftelseurkunden. Jag yrkar fortfarande återremiss af denna paragraf.

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

Herr Philipson: I motsats till den siste talaran anhåller jag få yrka bifall till paragrafen.

De skäl, som föränledt komitén att framställa sitt förslag, återfinnas i dess betänkande, och jag skall icke här uppläsa dem. Jag vill emellertid påpeka, att hvad komitén föreslagit gillats af högsta domstolen och af Kongl. Maj:t samt i hufvudsak af utskottet godkänts. Förslaget härleder sig från Tyskland, der man under svindelperioden på 1870—1880-talet ansåg sig böra stifta dylika lagbestämmelser för att bilda en motvigt mot och förhindra tillkomsten af alla dessa så kallade "Gründergeschäft", af hvilka äfven vi hafva någon erfarenhet. Det är nödigt, att stiftelseurkunden upprättas vid eller före bolagets bildande och undertecknas af stiftarne just på den grund, att den, som å inbjudningen, hvilken af en afskrift af stiftelseurkunden skall åtföljas, skrifver sig för ett visst belopp till delaktighet i aktiebolaget, må veta, att dessa i stiftelseurkunden upptagna särskilda bestämmelser innefatta alla hans väsentliga skyldigheter liksom äfven de vilkor och rättigheter, under hvilka han skall blifva delegare i bolaget. Han kan säga sig: Jag behöfver icke befara, att vid bolagsstämmor genom kvalificerad majoritet min rätt och min säkerhet för mina penningar blifva förminskade, ty ändring i de bestämmelser, som stiftelseurkunden innehåller, kunna icke ske utan mitt medgifvande. Om man nu sålunda i urkunden också inrycker sådant, som måhända en och annan anser mindre nödvändigt, bör man dock låta det stå kvar, då det af några kan anses väsentligt och för dem utgöra ett vilkor för att delta i bolagets kommande till stånd. Det finnes exempel på, att personer vilja insätta sina penningar i ett bolag, under vilkor att det bestämmes att styrelsen varder sådan och består af de personer, som de anse för bolagets verksamhet blifva till nytta. Sådant bör i inbjudningen inryckas, på det öfrige tecknare må hafva kännedom derom. Andra exempel kunna anföras, men jag vill ej upptaga herrarnes tid. Alla paragrafens föreskrifter äro afsedda att förekomma uppkomsten af dessa så kallade "Gründergeschäft", och detta kan väl behövas äfven i vårt land. Herr talman, jag anhåller att få yrka bifall till paragrafen.

Herr Roman: Af de föregående talarne, som yttrat sig om denna paragraf, tyckas tvenne hafva utgått från den uppfattningen, att stiftelseurkundens bestämmelser skulle gälla så godt som orubbligt derigenom att, såsom en af desse talare yttrade, stadgandena i 18 § alltid skulle vara härutinnan tillämpliga, och någon afvikelse från stiftelseurkunden alltså ej kunna ske, med mindre samtliga aktieegarne derom förena sig. Förhållandet är emellertid det, att 18 § är tillämplig endast vid den bolagsstämma, då bolagsordningen antages. Sedermera kunna dock ändringar i bolagsordningen och följaktligen dermed ock i stiftelseurkundens bestämmelser ske på sätt i 33 § 2 mom. sägs. Stiftelseurkundens bestämmelser äro således icke orubbliga, utan kunna vid följande bolagsstämmor ändras i den ordning nyssnämnda lagrum innehåller.

Jag yrkar bifall till paragrafen enligt utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder framställda yrkanden propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf samt vidare derpå att densamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

§§ 9—16.

Godkändes.

§ 17.

Herr Annerstedt: Af enahanda skäl, som anförts vid 5 §, och under hänvisning till hvad härefter kommer att utvecklas vid 19 §, hemställer jag, att äfven 17 § måtte till utskottet återremitteras.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr tal-
mannen, att i afseende på den nu föredragna paragrafen annat yr-
kande icke blifvit framställt, än att densamma skulle visas åter till
utskottet.

Härefter gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande
samt vidare på densammas återförvisning; och förklarades den senare
propositionen vara med ja besvarad.

§ 18.

Herr Almström: Sedan 8 § antagits, vågar jag hemställa, huru-
vida det kan vara skäl att bibehålla bestämmelsen, att vid stiftande
bolagsstämman samtliga aktieegare skola förena sig, för att afvikelse
må göras från stiftelseurkunden. Jag påminner ännu en gång, att
man, sedan tiden för bolagets bildande utgått och då stiftande
bolagsstämman hålles, kan komma till det resultat, att ändringar i
styrelseledamöternas eller revisorernas antal eller i formen för kallel-
ser till bolagsstämma äro behöfliga. Nu fordras bifall af alla aktie-
egare för att få sådana ändringar till stånd. Jag anser, att här bör
vara nog att fordra en stark majoritet, bestämd till $\frac{2}{3}$ eller något
dylikt, så att icke en enda aktieegare må kunna göra nödiga förändrin-
gar om intet.

Herr Hammarskjöld: Så vidt jag förstod den siste talaren rätt,
yttrade han detsamma som han sade vid 8 §. Att nu upprepa hvad
å vår sida anfördes vid samma paragraf, anser jag icke erforderligt,
utan hemställer af de skäl, som vid 8 § åberopades, om bifall till
denna paragraf enligt utskottets förslag.

Herr Philipson: Jag är förekommen af den siste talaren, men
vill dock belysa nödvändigheten af denna paragraf med ett exempel.
Låtom oss antaga, att inbjudning till aktieteckning egt rum. Inbjud-
ningen är utfärdad af tre personer. De teckna sjelfva hälften eller

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

något mera och inbjuda allmänheten att taga aktier till hälften eller en tredjedel eller hvad nu resten är. Det står i urkunden, att styrelsen skall bestå icke af tre, utan af fem eller sju ledamöter. Just på den grund, att man icke kan befara att endast de tre stiftarne ensamme skola blifva direktörer, har en eller annan tecknat ett större eller mindre belopp. Nu kommer man till den konstituerande bolagsstämman, dervid enligt herr Almströms önskan majoriteten skall kunna afgöra frågan, om styrelsen skall bestå af tre eller fem ledamöter. Antag att det då beslutes af majoriteten, det vill säga stiftarne, att den skall utgöras af allenast tre, och dessa blifva valda. Den, som då är frånvarande eller i minoritet och tecknat aktier på inbjudningen under den bestämda förutsättning och med vilkor att stiftarne icke ensamt skola utgöra styrelsen, får då finna sig deri. Det är detta, liksom många andra af en aktietecknare ofta som ofördelaktiga ansedda ändringar, som äro afsedda att förekommas, hvarför man föreskrifvit att intet, som står i urkunden, får ändras emot någon den allra minsta aktieegares röst och utan hans bifall. Jag yrkar följaktligen bifall till paragrafen enligt utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes nu förevarande paragraf.

§ 19.

Herr Hammarskjöld: Det är med anledning af ordet "aktiekapitalet", hvilket förekommer i 3 mom. af paragrafen, som jag begärt ordet. Utskottet har afsett, att genom denna paragraf skulle hafva blifvit bestämdt hvad med ordet "aktiekapitalet" förstås, när något annat icke blifvit i lagen uttaladt, och säger utskottet i sin motivering till paragrafen, att med aktiekapitalet skulle menas det tecknade aktiekapitalet, naturligen med den reducering, som blifvit erforderlig, i händelse aktiekapitalet öfvertecknats. Det har redan af en af utskottets ledamöter vid en föregående paragraf erinrats, att hvad utskottet sålunda sagt om aktiekapitalet står i strid med hvad justitieministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet yttrat om huru en balansräkning för aktiebolag skall uppgöras, i det att, enligt justitieministerns mening, det aktiekapital, som skall upptagas i balansräkningens debetsida, icke är det tecknade eller reducerade aktiekapitalet, utan det verkligt inbetalda kapitlet. Det är nemligen möjligt, att detta är ett helt annat än det tecknade. Visserligen föreskrifves i lagen, att hela aktiekapitalet skall inbetalas inom ett år efter bolagets bildande, men lagen innehåller icke några garantier för, att denna bestämmelse blir åttlydd. Det kan hända, att aktietecknare blifva insolventa eller att till följd af försummelse å deras sida de förklarar förlustiga sin aktierätt och blifva fria från skyldigheterna att inbetala hvad som fattas. Det är således möjligt, att det tecknade aktiekapitalet är till exempel 150,000 kronor, men att deraf aldrig blifvit inbetaladt mer än 80,000 kronor. Nu är utskottets mening, att balansräkningen för sådant bolag skall såsom aktiekapital upptaga det tecknade beloppet 150,000 och att så fort det visat sig, att man icke får in mer än 80,000 kronor,

70,000 kronor skola betraktas såsom bolagets förlust, hvilken skall fyllas innan utdelning får ega rum. Och skulle nya förluster sedan ske, så att mer än två tredjedelar af det tecknade aktiekapitalet gått förloradt, så skulle bolaget upplösas. Här är således en bestämd motsägelse mellan justitieministerns tolkning, hvilken åtminstone kan sägas vara af halffofficiel natur, samt utskottets tolkning, hvilken med all möjlig vördnad för utskottet likväl icke är af mer än halffofficiel natur. Hvilken af båda dessa halffofficiella tolkningar, som skall blifva normerande, derom kan man väl tveka. Det är således icke klart, hvad med "aktiekapital" i hvarje fall förstås. Till yttermera visso kan jag komma med ännu ett exempel. I 33 §, der det talas om vissa beslut af viktigare art och den majoritet, som behöfs för deras genomförande, står i första stycket, att i vissa fall fordras en pluralitet af minst två tredjedelar af de röstande med ett aktiekapital af minst två tredjedelar af hela aktiekapitalet. Hvad menas här med aktiekapitalet? Jo, säger utskottet, dermed menas det tecknade aktiekapitalet. Antag till exempel, att det tecknade aktiekapitalet är 150,000 kronor. Två tredjedelar äro 100,000 kronor. Har nu deraf aldrig inbetalats mer än 80,000 kronor, så vill jag veta, huru man skall få en majoritet af två tredjedelar räknadt, efter 150,000 kronor. Det visar sig enligt mitt förmenande uppenbart, att utskottets definition, som icke finnes i lagen, utan i motiveringen, icke kan hålla streck, utan att det blir nödvändigt att underkasta användningen af ordet "aktiekapitalet", der det förekommer i lagen, en revision.

Med anledning af hvad jag anført, yrkar jag, att denna paragraf måtte till utskottet återremitteras.

Herr Roman: Om man jemför bestämmelsen i 19 § 3 mom. med 69 § 5 mom., tror jag det skall tydligt framgå, att den definition, utskottet gifvit på "aktiekapital", är fullt riktig; och jag tror äfven framgå af förslagens ordalag i § 19 mom. 3, der det står "till hvilket belopp aktiekapitalet uppgår", och i 69 § 5 mom., der det heter "så ock, der aktiekapitalet ej är till visst belopp bestämdt, minimikapitalet och maximikapitalet", att med ordet aktiekapital i allmänhet omöjligen kan menas annat än det belopp, som senast blifvit bestämdt att vara ett bolags kapital, och ingenting annat, detta kapital må nu vara inbetaldt eller icke. Hvad som af aktiekapitalet icke blifvit inbetaldt, utgöres ju af motsvarande fordringar i förbindelser, som ingå i aktiekapitalet i den mån de icke äro inlösta.

Med aktiekapital menas således öfver allt i lagen, der aunan bestämning derom ej förekommer, det belopp, som vid den ifrågakomna tidpunkten är bestämdt att utgöra bolagets aktiekapital.

Jag yrkar bifall till paragrafen, sådan den lyder enligt utskottets förslag.

Herr Annerstedt: Det försvar, som en af utskottets ledamöter här lemnat för dess förslag, skulle vara fullt öfvertygande, om förhållandet vore att det tecknade aktiekapitalet alltid blefve inbetaldt, men nu har den förste talaren visat, och jag tror att erfarenheten

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

gifver honom rätt deri, att detta icke alltid är förhållandet, utan att det tvärtom icke sällan händer, att hela detta kapital icke blir inbetaladt. Är det nu så, vågar jag påstå, att utskottets förslag i denna del, långt i från att vara tydligt, tvärtom är mycket otydligt, och jag tror dessutom att, i fall paragrafen blir till utskottet återremitterad, och utskottet underkastar den en ny granskning, det skall finna, att det icke heller är riktigt att öfver allt införa uttrycket "det tecknade aktiekapitalet" utan att på vissa ställen förtydligandet bör ske genom intagandet af något annat uttryck. Till bevis härför vill jag åberopa § 54. Jag tänker mig en bolagsordning, som innehåller föreskrift att bolaget skall upplösas, om $\frac{1}{10}$ af aktiekapitalet går förlorad. Om jag nu begagnar den förste talarens anförda exempel och antager, att i detta bolag tecknats aktier för 150,000 kronor, men att häraf inbetalats blott 100,000 kronor, och resten icke inbetalas, utan aktierätten därför förklaras förverkad, så är det tydligt att detta bolag aldrig skulle få träda i verksamhet, ty det har ju icke i behåll mer än två tredjedelar af sitt aktiekapital. Genom detta exempel torde ådagaläggas nödvändigheten af en återremiss och deraf att utskottet, der ordet "aktiekapital" förekommer i förslaget utan tillsats af orden **maximi-** eller **minimikapital**, ersätter detsamma med det fullständigare uttryck, som vid en undersökning af hvarje särskildt förhållande kan visa sig vara det rätta.

Jag yrkar återremiss af denna paragraf.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på godkännande af föreliggande paragraf samt vidare på densammas återförvisning till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

§ 20.

Herr Annerstedt: Den kongl. propositionen innehåller i § 20 ett tillägg, som utskottet utslutit. Detta tillägg lyder: "Understiger hvad inom sålunda stadgad tid anmäls vara inbetaladt det belopp, hvartill bolagets aktiekapital lägst må sättas, skall bolaget anses vara vid utgången af den tid upplöst; och varde anteckning härom i registret gjord."

Bibehållandet af detta tillägg förefaller mig nödvändigt, derest det beslut, kammaren fattat vid § 3, skall hafva någon betydelse. § 3 föreskrifver ju ett minimikapital af 10,000 kronor såsom det minsta kapital, hvarmed ett aktiebolag får operera. Utesluter man nu det ifrågavarande tillägget till § 20, finnes, såvidt jag kunnat finna, intet hinder för ett bolag att operera med mindre än minimikapitalet 10,000 kronor, men detta kan väl icke vara lagstiftarens mening. Det skäl, utskottet anför för utslutandet, nemligen att stadgandet icke skulle hafva någon särdeles stor betydelse i praktiken, kan väl icke vara tillräckligt. Stadgandets betydelse är att bestämma den påföljd, som drabbar öfverträdelse af det i § 3 föreskrifna vilkoret af ett visst

minimikapital, att följaktligen utgöra det medel, hvarigenom lagstiftaren sökt upprätthålla efterlefnaden af denna föreskrift, och denna betydelse torde vara ganska afsevärd. *Förslag till lag om aktiebolag.*
(Forts.)

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag vid denna paragraf.

Herr Roman: Det är ganska riktigt, såsom den föregående talaren anmärkt, att enligt utskottets förslag ett bolag i vissa fall skulle kunna komma att operera med ett mindre aktiekapital än ursprungligen afsetts, utan att någon påföljd deraf skulle inträda, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att den ifrågavarande bestämmelsen i § 20 är af bra liten betydelse. Den kan icke vinna tillämpning på annat än mindre bolag, d. v. s. allenast sådana bolag, hvilkas aktiekapital uppgår till högst dubbla beloppet af det lägsta tillåtna minimikapitalet. Jag vill taga ett exempel. Ett bolag bildas med ett aktiekapital af t. ex. 19,000 kronor. Nu säger en paragraf i lagförslaget, att när hälften af aktiekapitalet blifvit inbetaldt, får bolaget träda i verksamhet, såvidt det inbetalade kapitalet uppfyller fordringen på minimikapitalets storlek d. v. s. uppgår till 10,000 kronor, eller det lägre belopp, Konungen för särskildt fall må hafva medgifvit. Således, då aktiekapitalet är 19,000 kronor, får bolaget träda i verksamhet, så snart 10,000 kronor inbetalts. Nu kan det ju lätt hända vid ett så litet bolag som ett på 19,000 kronor, att en tecknare försummar en inbetalning, så att det inbetalda beloppet icke uppgår till fullt 10,000 kronor. Utskottet har då ansett att det vore hårdt, om bolaget skulle behöfva upplösas för en så liten försummelse; och då det dessutom endast är de stora aktiebolagen, som i fråga om den kreditbasis, hvarpå deras verksamhet stöder sig, spela någon egentlig roll i förhållande till tredje man, kan den af utskottet strukna bestämmelsen, hvilken icke kan få någon tillämpning på sådana bolag, ej vara af någon praktisk betydelse.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Åkerman: För min del har jag tolkat uttrycket "hvertill bolagets aktiekapital lägst må sättas" såsom afseende, icke det belopp af 10,000 kronor, som i detta lagförslag är bestämdt såsom det lägsta belopp, hvarå ett bolag må grunda sig, utan det belopp, hvartill det *ifrågavarande* bolagets kapital lägst må sättas, eller med andra ord dess minimikapital. Mig tyckes, att § 5, som börjar med föreskriften "sist inom ett år från bolagets bildande skall aktiekapitalet vara till fullt inbetaldt", bör vara förenad med någon garanti och icke få stå i lagen utan någon som helst påföljd. Jag kan nedgifva, att utskottet haft skäl för sin åsigt, att det är väl hårdt, om ett helt aktiebolag skall blifva om intet blott dertör att någon enstaka aktietecknare icke sist inom en månad efter utgången af den för inbetalningen bestämda tiden infriat sin förbindelse, när nemligen sagda inbetalningstid bestämts kortare än den i lagen dertör medgifna maximitiden af ett år från bolagets bildande; men å andra sidan kan jag ej finna annat, än att den i § 5 bestämda maximitiden för inbetalningen måste respekteras, och tillåter jag mig dertör föreslå, dels att första punkten i den till

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

utskottet återremitterade § 5 måtte få följande lydelse: "Sist inom ett år från bolagets bildande skall minimiaktiekapitalet vara till fullo inbetaladt", och dels att i öfverensstämmelse dermed § 20 måtte ändras till följande lydelse: "Sist 13 månader från bolagets bildande skall, der ej anmälan om full inbetalning förut skett, för registrering aflemnas en af styrelseledamöterna egenhändigt underskrifven uppgift om det belopp, som å aktierna inbetalts. Understiger hvad inom sålunda stadgad tid anmäls vara inbetaladt det för bolaget bestämda minimiaktiekapital, skall bolaget anses vara vid utgången af den tid upplöst; och varde anteckning härom i registret gjord."

I nu angifna syfte får jag, herr talman, vördsamt påyrka återremiss af § 20.

Herr Svedelius: Med anledning af den siste talarens yttrande ber jag att få påpeka, att uttrycket "hvertill bolagets aktiekapital lägst må sättas" är hemtadt från Kongl. Maj:ts förslag och deri förekommer icke något tal om maximi- och minimikapital, utan förutsätts endast till siffran bestämda kapital. Således måste med de ifrågasvarande orden menas hvad de i Kongl. Maj:ts förslag betydts, och i Kongl. Maj:ts förslag var det belopp, hvartill aktiekapital lägst må sättas, 25,000 kronor eller det till äfventyrs mindre belopp, som med Kongl. Maj:ts bifall kunde varda bestämdt. Skulle dessa ord följaktligen intagas i lagen med samma innebörd, som de ega i Kongl. Maj:ts förslag, skulle de, såsom redan framhållits af herr Roman, endast kunna hafva tillämpning på de små bolagen med aktiekapital blott så stort som det belopp af 10,000 kronor, "hvertill det lägst må sättas" enligt utskottets förslag, eller måhända ännu lägre, om Kongl. Maj:t dertill lemnar tillstånd.

Under sådana förhållanden tillåter jag mig i likhet med herr Roman hemställa, att utskottets förslag i denna del måtte bifallas.

Beträffande hvad den siste talaren nämnde angående § 5, får jag påpeka, att denna paragraf redan är på grund af föregående beslut af kammaren återremitterad, och att det således finnes möjlighet att, såvidt utskottet skulle finna sig dertill föranledt, fästa afscende vid den siste talarens framställning, utan att något särskildt beslut af kammaren fattas vid denna paragraf.

Jag yrkar bifall till paragrafen.

Herr Annerstedt: Då yrkande framstälts om återremiss af denna paragraf, får jag, för att förenkla saken, med återtagande af mitt förra yrkande, instämma i yrkandet om återremiss, och hoppas jag, att utskottet vid förnyadt öfvervägande af paragrafen äfven måtte taga Kongl. Maj:ts proposition i betraktande.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med

dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens återförvisning vara med öfvervägande ja besvarad.

Förslag till lag om aktiebolag.
(Forts.)

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner § 20 i första särskilda utskottets förslag till lag om aktiebolag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas paragrafen åter till utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja —27;

Nej —82.

§§ 21—24.

Godkändes.

§ 25.

Herr Annerstedt: På grund af skäl, som vid § 19 blifvit anförda, torde äfven § 25 böra återremitteras, hvarom jag får vördsamt framställa yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu förevarande paragrafen endast yrkats, att densamma skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande af paragrafen samt vidare på densammas återförvisning; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

§§ 26 och 27.

Godkändes.

§ 28.

Herr Wærn: Det är egentligen mot paragrafens sista moment, jag vill yttra mig, nemligen föreskriften att reservfonden må användas allenast till betäckande af förlust, som enligt vederbörligen pröfvad balansräkning finnes hafva uppstått å rörelsen i dess helhet. För-

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

hållandet är, att det finnes bolag, som icke drifva någon rörelse utan endast besörja något kommunikationsmedel, såsom en kanal eller en jernväg. Dessa bolag drifva ingen affär, som gör det behöfligt att för kreditorernas räkning finnes afsatt ett sådant öferskott som det föreskrifna af 20 procent af aktiekapitalet. Detta öferskott skulle vid sådana bolag ofta uppgå till mycket stora belopp, hvilka nu skulle innestå för att endast användas till betäckande af förluster, som enligt vederbörligen pröfvad balansräkning uppkommit å rörelsen i dess helhet, men som bolagen icke drifva någon rörelse, kan icke någon sådan förlust för dem uppkomma. Förluster kunna för dem endast uppkomma genom olyckshändelser, mot hvilka de icke kunna skydda sig genom försäkring. Det kan hända, att en jernvägsbank rasar, eller att en kanalsluss instörtar eller dylikt, och mot sådana olyckshändelser kunna bolagen icke berga sig på annat sätt än genom bildande af en reservfond, men denna skulle bolagen icke få använda förrän de med balansräkning visat, huru stor förlusten varit på rörelsen i dess helhet. Jag har nu väl hört allmänt erkännas behovet för bolagen att få använda reservfonden till nödiga reparationer, men på samma gång har jag fått höra flera olika tolkningar, huru lagförslaget skall vara att förstå i fråga härom. Dessa tolkningar hafva dock varit sådana, att jag icke kunnat gilla dem, eller också har jag ej med all möjlig eftertanke förmått fatta dem, såsom t. ex. den tanken att reservfonden skulle kunna bestå i annat än kontanter eller värdepapper och sålunda utgöras t. ex. af slussportar, af sådan materiel, som behöfves för en jernvägs drift o. s. v. Men, om den derigenom skulle blifva användbar för reparationer efter en olyckshändelse, måste man också kunna säga, att arbetslöner utgöra en reservfond, eller kanske ett jernvägsbolag, för hvilket den olycka inträffat, att jernvägen blifvit förstörd genom ras vid ett invid banan beläget träsk, efter verkställd reparation skulle kunna säga, att reservfonden väl finnes men ligger i träsket. Detta är ju dock rent orimligt.

På de grunder jag anfört föranlätas jag att yrka återremiss af paragrafen, men jag önskar därför ingalunda olika bestämmelser för olika bolag, och icke heller vill jag hafva stadgandet upphäfdt, då det ju finnes många bolag, som behöfva en sådan reservfond, som deri föreskrifves. Hvad jag anser är, att det blott bör föreskrifvas, att ingen utdelning af reservfonden kan få ega rum; då står hindret mot dess origtiga användning kvar, och den finnes att tillgå, om något särskildt, behof uppstår.

Jag yrkar återremiss af denna paragraf.

Herr Philipson: Jag begärde ordet för att få till en början bemöta den invändning, som den siste talaren framställt mot paragrafens affattning. Han sade, att reservfonden skulle vara någonting särskildt, något från bolagets andra tillgångar afskildt, som då skulle ligga i förvar hos bolaget sjelf eller på något annat håll. Han har fattat saken så, som om reservfonden icke skulle vara ett plus i bolagets tillgångar, som öferskjuter aktiekapitalets och skuldernas samfälda belopp, utan i stället vara något alldeles särskildt för sig, förvaradt

för sig, som i händelse af sådana olycksfall som dem, hvarå han anförde exempel, skulle kunna tillgripas för att bekosta reparationer och ersätta förluster.

*Förslag tilllag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Det får jag dock för min del säga, att jag icke kan godkänna en dylik uppfattning. Reservfonden ingår bland aktiebolagets alla tillhörigheter — de må nu bestå af hvarjehanda saker — och utgör en integrerande del af bolagets tillgångar. Således är det likgiltigt, om reservfonden består af goda, säkra tillgångar, vare sig fordringar, varor, fastigheter eller annat, eller om den består af obligationer eller pengar. Nu säger den siste ärade talaren, att aktiebolag, som icke driver rörelse, borde vara undantaget från bestämmelsen angående reservfondens användande; men jag vågar hemställa till herrarne, huruvida icke det aktiebolag, han nämnde, driver rörelse, ty för att bilda ett aktiebolag måste de, som bilda detsamma, vilja drifva verksamhet eller rörelse. Redan ingressen till 1 § lyder: "De som vilja med tillskott af penningar eller gods *idka verksamhet* i bolag" o. s. v. Således förutsätter ett bolag verksamhet eller rörelse, och jag vågar bestrida, att det aktiebolag, den ärade talaren nämnde, icke har någon rörelse.

Jag skall nu be att få öfvergå till de anmärkningar, som af herr Nyström vid behandlingen af 66 § här mot den nu föreliggande paragrafen gjordes. Han yttrade nemligen, att han ansåg det vara mycket bättre att göra afskrifningar än att bilda reservfond, och att han fann de bestämmelserna, som här äro föreslagna, allt för betungande för aktieegarne. Nu ber jag likväl att få säga, att hvad afskrifning beträffar, synes det mig såsom varande en klok och förständig hushållning att icke taga upp i bokslutet högre värden än de verkligen kunna anses vara, och för att få sådana värden äro afskrifningar vanligtvis nödvändiga. Det har icke något sammanhang med bildande af reservfond, ty innan vinsten är känd, innan man kan förklara att bolaget har någon årsvinst, måste nödiga afskrifningar göras; annars är det ett falskt bokslut. Jag påstår, att den som icke förminskar eller nedsätter det bokförda värdet på sådana tillgångar, som under året verkligen minskats i värde, gör icke något riktigt, något ärligt bokslut. Häraf synes, att ett aktiebolags årsvinst föreligger *först* sedan *nödiga* afskrifningar gjorts. Att man kan göra extra afskrifningar faller af sig sjelf. Innan vinsten är känd bör nödig afskrifning ega rum: derefter uppkommer eller synes i böckerna årets vinst. Nu anser herr Nyström, att det är alldeles för mycket att sätta af $\frac{1}{10}$ af årsvinsten och låta bolaget behålla denna ringa andel i vinsten. Men det är mig obegripligt, ty jag har alltid fattat saken så, att upprätthållandet af aktiebolaget med den af bolagsmännen kollektivt insatta egendomen vore hufvudsaken, men att det icke är hufvudsaken, att man låter aktieegarne få utdelning till sista skillingen för att måhända drifva upp aktiernas köpvärde. Det är värden om aktiebolagets säkerhet, sträfvan att konservera och öka dess första genom insatser erhållna kapital, som är hufvudsaken, icke huruvida aktieegarne få 1 procent större eller mindre utdelning. Vi veta mycket väl, att en del aktiebolag — och jag hoppas det största antalet aktiebolag —

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

äro bildade af personer som önska deltaga i och för kapitalplacering, men tyvärr har det kommit derhän äfven i vårt land, att bolag som gifva stor utdelning gifva anledning till något helt annat, nemligen till *jobberi* med aktier, ett jobberi som är högst skadligt och som föranledts deraf, att dessa aktiers köpvärde bringats i höjden allt mer och mer just på grund af de stora utdelningarna, ingalunda på grund af deras matematiska värde. Skulle man granska börsnoteringarna och jemföra en del af dessa å vissa aktier med samma aktiers matematiska värde, så skulle man häpna. Hvarifrån har detta höga värde hos dessa aktier kommit? Jo, mine herrar, icke af aktiernas matematiska värde, utan derigenom att aktiebolagen i stället för att afsätta till reservfonden delat ut, några högst betydligt, och detta har naturligtvis kommit sådana personer väl till pass, hvilka gått in i bolaget eller köpt aktier deri för att spekulera på "hausse". Skulle man nu frångå det föreslagna bildandet af reservfond, synes det mig, att den soliditet, som man genom hela det nya förslaget velat bibringa aktiebolagen, vore förfelad, ty, mine herrar, låtom oss dessutom äfven tänka oss huru det går till, när ett bolag bildas. Det tecknas ett kapital så stort som man anser behövas för drifvande af den första verksamheten eller verksamheten i dess början. Går aktiebolaget, såsom det är att förmoda under en förständig ledning, framåt, ökas verksamheten allt mer och mer, och då är det tydligt och klart, att större kapital för dess bedrivande behöves. Aktieegarne äro icke pligtige att tillskjuta mer än hvad de gjort. Huru skall man då skaffa sig det större *eget* kapital, som behöves dels för rörelsens bedrivande i större omfång dels för mötande af de risker, som kunna uppstå af och med den större rörelsen, på annat sätt än att söka samla ökad kapital genom att bibehålla eller kvarhålla en del i stället för att utdela hela vinsten? Går jag till den enskilde affärsmannen, tro herrarne, att han anses handla klokt och förständigt, om han, sedan han förtjenat på sin affär, icke söker öka sitt kapital, utan så att säga åter upp hela förtjensten. Kan det kallas för klokt? Kan det bidra till kapitalbildningen i landet?

Beträffande bestämmelserna i denna § tyckes man vilja gå till väga på ett alldeles motsatt sätt. Man vill att aktieegarna skola hafva tillåtelse att så att säga äta upp aktiebolagets hela förtjenst. Aktieegarna skola icke vara pligtige lemna bolaget tillfälle att konsolidera sig med införtjenta medel utan de skola hafva rätt att stoppa hela förtjensten i sin ficka och sålunda aldrig bilda reservfond! Jag ber att få påpeka för herrarna, att bolagen mången gång använda dessa medel bättre än aktieegarne. För min del synes denna bestämmelse om reservfond icke böra vara till något hinder för de flesta aktieegare. Att afstå $\frac{1}{10}$ af årsvinsten tillbolaget, deri man dock, derigenom har förökad sin delaktighets belopp, synes mig icke vara betungande för aktieegarne, och att göra det under några få år, till dess reservfonden uppgår till $\frac{1}{3}$ (20 procent) af aktiekapitalet, synes mig icke heller betungande. För min del har jag alltid fattat meningen med aktiebolagen vara den, att genom sammanskott af flera personer, som vilja bilda ett aktiekapital, söka utöfva en nyttig och gagnande verksamhet,

och den första pligten är då att så vårda och använda detta kapital, att det icke försvinner så småningom till aktieegarnes och fodringsegar-
olycka. Min tro är den, att söker man grunda aktiebolag med sådana bestämmelser, som äro afsedda för dem som önska kapitalplacering, så förekommer man bäst att i bolaget ingå så kallade "utdelnings-
hungriga aktieegare".

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

Jag yrkar bifall till paragrafen.

Herr Annerstedt: Den siste talarens anmärkning mot hvad af den förste talaren blifvit anfördt i frågan synes mig icke vara bevisande. Snarare skulle jag af hans yttrande draga samma resultat, som det hvartill talaren å göteborgsbänken kommit. Denne talares anmärkning mot 3:dje stycket i 28 § gälde nemligen icke olämpligheten af att en reservfond bildades. Han anmärkte endast, att affattandet af föreskriften i fråga om reservfondens begagnande var gifven på ett sätt, som föranledde, att om också den gifna föreskriften vore passande för en del aktiebolag, vore den ganska betungande för att icke säga oanvändbar för andra bolag. Detta synes den förste talaren hafva tillräckligt tydligt bevisat med de af honom anförda exempel, och de anmärkningar, som den senare talaren framställde, att reservfonden behöfde icke finnas i pengar utan i varor och dylikt, synes just tala för att äfven efter *den* talarens mening reservfonden är rätt använd, om den i stället för att nedläggas i kontanta pengar användes i affären. Nu är sista stycket i 28 § affattadt på sådant sätt, att det skulle kunna gifva anledning till en sådan tillämpning, som den förste talaren påpekade. När ett jernvägs- eller kanalbolag hade en reservfond af så och så många tusen kronor, och nödvändigheten inträffade att på en gång bestrida en större utgift, för jernvägens eller kanalens ombyggnad eller utvidning, skulle lagstadgandets lydelse kunna föranleda, att jernvägs- eller kanalbolagsstyrelsen utsattes för anmärkning, om reservfonden användes icke för täckande af förluster, utan för den nödvändiga reparationen eller utvidningen. Detta tror jag icke är stadgandets mening. Hvad man vill förekomma, det är att reservfonden — för att citera ett nyss begagnadt uttryck — användes för att *ätas upp af utdelningshungriga aktieegare*. Detta kan efter mitt förmenande fullkomligt lika väl förekommas, om man åt sista stycket af 28 § gifver den lydelse, som förekommer i gamla aktiebolagsförordningen, att reservfonden icke får användas till utdelning åt aktieegarne.

För att sista stycket må omredigeras i sådant syfte anhåller jag att få yrka återremiss af 28 §.

Herr Benedicks: Äfven jag skulle kunna instämma i hvad herr Philipson yttrat om handhafvandet af aktiebolags förvaltning, men jag tror, att denna bestämmelse, som är så sträng, kan helt och hållet eluderas, och därför bör den ej få stå i denna lag. Det är ju alldeles gifvet, att det är precis samma sak i afseende på vinstens framvisande för konsoliderande af en affär, antingen man gör en afskrifning eller behåller värdet sådant det är och afsätter motsvarande belopp till

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

reservfonden. Derfor behöfver icke denna paragraf vara så affattad som den nu är, ty den kan helt och hållet eluderas.

Vidare står det i sista punkten, efter hvad jag tror för första gången i detta lagförslag, taladt om *balansräkning*. Det står der: "Reservfonden må användas allenast till betäckande af förlust, som enligt vederbörligen pröfvad balansräkning finnes hafva uppstått å rörelsen i dess helhet."

Om herrarne behagade se närmare på 29 §, som följer strax efter, så talas äfven der om balansräkning. Jemför man detta med hvad som i 54 § står taladt om *balansräkning*, finna herrarne, att efter vanlig praxis har uttrycket på det senare stället en helt olika mening. I allmänhet föres ju alltid en ingående balansräkning och en utgående balansräkning, och så föres särskildt vinst- och förlustkonto. Jag tänker, att i dessa begge paragrafer, den 28 och 29, menar mau sådan balansräkning, som vanligen kallas *vinst- och förlustkonto*, men att deremot i 54 §, der det talas om aktiebolags upplösning, der är det den *utgående balansräkningen*, som skall falla utslaget. Det är således äfven ur den synpunkten, som jag anser, att denna paragraf bör återremitteras.

Herr Nyström, Carl: Herr Philipson gaf i början af denna förhandling en liten snärt åt frasmakeriet. Nu hafva vi nyss hört från norrköpingsbanken, huru svårt det är att undvika att falla för en dylik frestelse. Jag påminner mig om uttryck sådana som *kollektiv värd*, *jobberi*, *matematiskt värde* o. s. v. Allt tyder på, att herr Philipsons grunduppfattning är den, att aktiebolag är en inrättning, som har fullkomligt skilda intressen från bolagsmännens. Det är således i öfverensstämmelse med denna uppfattning man kan säga, att ett aktiebolags ändamål är värden om bolagets kollektiva egendom, oafsedt om denna egendom gifver afkastning eller ej. Men jag tror sannerligen icke, att aktieegarne på längden skulle finna sig uti att icke få någon utdelning. Det blefve en ringa tillfredsställelse att på afstånd betrakta den omtalade värden af egendomen, om de icke finge skäligen afkastning af sina penningar, ty huru som helst är detta senare det af aktieegarne afsedda ändamålet med bolaget. Jag kan icke godkänna den motsatta grunduppfattningen och jag kan icke heller godkänna den derur framgångna uppfattningen af reservfonden, att den på inga vilkor får användas för tillfälliga ändamål i aktieegarnes intressen, t. ex. för att egalisera utdelningarna. Jag vidhåller, att detta är ett rationellt sätt för användande af reservfonden. Herr Philipson kallar detta för att äta upp reservfonden. Nej, det är att få hjälp af densamma vid tillfälligt behof och att sedermera återställa den igen. Saken är den, att herr Philipson tager sina mönster från banklagstiftningen, men bestämmelserna om bankbolag äro icke i allt tillämpliga på aktiebolag, och de senare äro dessutom af sinse mellan ganska skiljaktiga typer, såsom jag redan framhållit.

Herr Philipson sade bland annat, att det finnes ingen relation mellan afsättande till grundfonden och afskrifning. Såsom herrarne veta, är det tvenne åtgärder, som stå hvarandra mycket nära. Man

kan understundom vara mycket tveksam, huruvida man skall afskrifva eller man skall afsätta till grundfonden. Relationen är således mycket enkel. Man kan säga, att det är två sidor af samma medalj.

Deremot gifver jag herr Philipson rätt deruti — och det kan man icke nog ofta upprepa — att reservfonden är icke en tillgång, utan det är i hufvudsak en post på skuldernas sida, som framgår ur en subtraktion, dervid från tillgångarnes belopp afdragits det samfälda beloppet af yttre skulder och aktiekapitalet. Att afsätta i räntebärande papper bevisar dålig skötsel. Det bevisar, att styrelsen icke kan använda aktieegarnes penningar i bolagets egen rörelse och med god afkastning, utan förvaltar dem för aktieegarnes räkning genom utlåning oftast mot låg ränta.

Herr Philipson har ifrågasatt, huru för rörelsens utveckling önskvärdt kapital skall tillföras bolaget? Icke genom användande af reservfonden, som stannar vid 20 procent af aktiekapitalet, utan genom anlåtande af krediten. Det är detta sätt, hvarpå blomstrande bolag bäst förse sig. Jag kan icke erkänna, att det är i bolagsmännens intresse att förbjuda dem att använda deras egna besparingar, och jag ber att få framhålla, att den afsättning, som här är föreslagen, är allt för betungande. I gamla bolagsordningar var det vanligen föreskrifvet, att två procent skulle afsättas utöfver aktiekapitalet. Detta gaf bolagsmännen friare disposition öfver deras egendom, och jag skulle icke hafva någonting emot, att denna bestämmelse återtogs. Under nuvarande förhållanden kommer jag naturligtvis att förena mig i det yrkande på återremiss, som framstälts af herrar Annerstedt, Wærn och Benedicks, ehuru jag har andra skäl för återremiss än dessa herrar; men huru man än ser saken, behöfver denna punkt återremitteras.

Herr Hammar skjöld: Det händer understundom, när staten lemnar understöd eller på annat sätt befordrar vissa aktiebolag i kommunikationsändamål, att staten i den allmänna samfärdselns intresse uppställer såsom vilkor, att af bolagets vinstmedel ett visst belopp skall insättas t. ex. i riksgäldskontoret, till dess en viss fond uppstått, som kallas reservfond, reparationsfond eller någonting sådant, och hvilken förvaras i riksgäldskontoret. En sådan fond, beroende på aftal mellan staten och det enskilda bolaget, är det alls icke fråga om i denna paragraf. Den fond, som här är i fråga, är af ett helt annat slag och afser ett helt annat ändamål. Beträffande reservfonden hos aktiebolag följer af 9 § i nu gällande aktiebolagsförordning af år 1848, att i hvarje bolagsordning skall finnas bestämdt om afsättande af en reservfond, och att denna reservfond icke får användas till utdelning. Herr Nyström önskade att få genom användande af reservfonden, såsom han uttryckte sig, *egalisera* utdelningarna. Detta har enligt nu gällande lag icke kunnat ega rum, för såvidt aktiebolagen behagat rätta sig efter lag och författning. Hafva de brutit deremot, äro de underkastade ansvar för de följder, som kunna uppstå af reservfondens användande. Ett sådant utdelningarnes egaliserande genom användning af reservfonden är enligt 1848 års författ-

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

ning uttryckligen förbjudet. Ilvarför har nu 1848 års författning föreskrifvit detta? Jo, naturligtvis emedan man ansett, att då staten gifver personer privilegium att under namn af aktiebolag inlåta sig på affärsrörelse utan att för skuldförbindelserna vara ansvariga med mera än sina insatser, är det också en skyldighet för staten att vidtaga åtgärder, på det allmänheten må betryggas att få sina fordringar hos bolaget betalda. Betryggandet deraf skall först ligga i aktiekapitalet, men till yttermera visso är hos oss liksom i alla civiliserade länder föreskrifvet, att af vinstmedlen skall årligen ett visst belopp afsättas till reservfond. Får icke denna reservfond användas? Jo, naturligtvis, om rörelsen går med förlust. Skulle reservfonden helt och hållet eller till någon del försvinna, kan det icke hjälpas, men då betalas det icke ut någon vinst. Det är detta som är meningen med reservfonden. Reservfonden utgöres icke af några särskilda för ändamålet afsatta värdeföremål, utan den framgår ur den balansräkning, som uppgöres vid årets slut, och i hvilken å ena sidan upptages bolagets tillgångar och å andra sidan bolagets skuldförbindelser. Om tillgångarne öfverstiga skulderna med ett belopp större än aktiekapitalet och reservfonden tillsammans, så har uppstått vinst, som får användas enligt bolagsordningen och bolagsstämmans beslut. Jag kan icke finna annat, än att den paragraf som föreligger innehåller just det, som hittills varit lag och fortfarande bör vara lag.

Då jag sålunda icke kan gilla det framställda yrkandet på återremiss, anhåller jag, att kammaren måtte bifalla den föreslagna paragrafen.

Herr Wærn: Den föregående talaren yrkade bifall till paragrafen, men anförde icke det ringaste till förklaring, huru det var möjligt att med stöd af densamma använda reservfonden till reparationer. Den är enligt min åsigt i många fall särskildt därtill afsedd, och det förefaller mig vara förtjenstfullt att för sådant ändamål göra afsättningar, vare sig dessa bestå i pengar eller värdepapper eller motsvaras af varor eller byggnader. Det bör väl då icke i lagen intagas ett stadgande, som förbjuder fondens användning just då den bäst behöfves. Det förefaller mig alldeles orimligt att stadga, att den må användas allenast för ett visst uppgifvet ändamål, och sedan påstå, att en annan användning är tillåten. Hvem vill väl göra det på eget ansvar? Man kan försäkra sin egendom mot brand och sjöolyckor, men icke emot ras, och det skulle då vara förbjudet att använda reservfonden till betäckande af dylika förluster samt till större reparationer i allmänhet! Jag förstår, att stadgandet är hemtadt från den för bankbolag gällande lagstiftningen, men enligt min åsigt böra sådana bestämmelser affattas så, att de icke blott för vissa bolag eller under vissa förhållanden utan i allmänhet blifva tillämpliga.

Jag tror icke, att Första Kammaren skall låta lagens ordalydelse förblifva sådan, att den förbjuder hvad som ovilkorligen bör vara tillåtet, och det är att använda reservfonden såsom en verklig reservfond, när behof deraf uppstår.

Herr Fränckel: Jag föreställer mig, att stadgandet i denna paragraf om reservfonden åsyftar att så mycket som möjligt konsolidera bolagen och hindra dem från att allt för mycket använda sin årsvinst till utdelningar. Men jag tror verkligen icke det går an att taga alla bolag öfver en bank och fastslå sådana siffror som 10 procent af årsvinsten och 20 procent af aktiekapitalet. Går man till den gamla bolagslagen, ser man, att man tänkt sig bildandet af en viss reservfond utan att fastslå några siffror, men att drifva det därhän, som denna paragrafen nu afser, föreställer jag mig endast vara ett sätt att göra bolagens ställning osolid i stället för solid derigenom, att aktiekapitalet sättes så litet som möjligt. Då jag således förenar mig med den talare, som yrkade återremiss, gör jag det äfven i syfte, att en undersökning måtte ske, huruvida det icke kan vara skäl, då man vill för alla bolag fastställa bestämda siffror, de nu af utskottet ifrågasatta siffrorna torde böra nedsättas.

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Herr Annerstedt: Jag instämmer fullkomligt med talaren midt emot, att man bör undvika obehöfliga återremisser, men deremot skiljer jag mig från honom deruti, att jag i detta fall anser återremissen ganska behöflig. Af eu talare har visserligen framhållits den verkliga betydelsen af stadgandet i sista punkten af 28 §, men af flera ledamöter i kammaren har dock omfattats den åsigt, att denna rigtiga betydelse icke framträder med tillräcklig tydlighet i den valda redaktionen, utan att densamma fast hellre ovilkorligen leder till den uppfattning af momentets innehåll, att reservfondens användning till annat ändamål än betäckandet af förluster vore helt och hållet förbjuden. Det torde icke vara lämpligt att en lag så affattas, att om densamma redan från början så skiljaktiga meningar yppa sig, och då i hittills gällande lag motsvarande stadgande finnes så affattadt, att någon tvekan icke förefinnes om dess betydelse att allenast förbjuda utdelning från reservfonden, får jag hemställa om återremiss af paragrafen.

Herr Philipson: Då det synes, som hade mitt föregående anförande vid denna paragrafs behandling ej kunnat tydligen framhålla skälen för bifall till densamma, har jag tillåtit mig änyo begära ordet, hvilket torde förlåtas mig.

Jag skall dock bedja att nu med några siffror få för herr Wærn och äfven andra försöka göra alldeles klart, huru meningen är med denna af utskottet föreslagna reservfond och dess bokföring, hvilken ju alls ej är någon nyhet, endast att det, i stället för som *bolagsreglementena* pläga göra, nu i *lagen* skulle vara fastställd en bestämd lägsta del af årsvinsten att hvarje år tilldelas reservfonden, intill dess denne uppgår till ett visst minimibelopp i förhållande till aktiekapitalet. Jag fruktar, att han och kanske många med honom fattat ordet "använda" så, att bolaget, då det behöfde penningar för ett eller annat ändamål, icke skulle få taga ett öres belopp från reservfonden, förr än det utrönts, huruvida årets rörelse gifvit förlust. "Använda" bör på detta ställe ej fattas i sådan enkel betydelse. Om någon förlust sker, om någon olycka händer, har bolaget full rätt att på vanligt sätt skaffa

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

sig penningar, vare sig genom användning af reservfonden eller annat för att återställa det skadade eller utplåna förlusten. Om derefter vid årets slut visar sig, att bolaget intjenat t. ex. 30,000 kronor på sin rörelse, men genom den inträffade olyckan har ådragit sig en kostnad af 70,000 kronor, så har således under året gjorts en förlust af 40,000, till hvars betäckande reservfonden, uppgående exempelvis till 400,000 kronor, till så stor del som behöfves får användas, hvarefter samma fond naturligtvis endast uppgår till 360,000 kronor. Det är hela saken, som vid dylika fall endast afser en bokföringsåtgärd och dylikt. Bolagets status i det uppgifna fallet är vid årets slut den, att reservfonden efter förlusternas afskrifning uppgår till 360,000 i stället för vid årets början 400,000 kronor. Det är alltsammans, men föreskriften afser att hindra, att reservfonden användes till utdelning eller annat, så att den ej blir hvad den skall vara: en reserv i händelse aktiekapitalet genom olycka eller förluster minskas.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande af nu förevarande paragraf samt vidare derpå att densamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

§ 29.

Godkändes.

§ 30.

Herr Benedicks: Jag tillåter mig yrka återremiss af den föredragna paragrafen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande paragraf endast blifvit yrkadt, att densamma skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande samt vidare på densammas återförvisning; och förklarades den förra propositionen, som förnyades, vara med ja besvarad.

§ 31.

Godkändes.

§ 32.

Herr Benedicks: Uti denna paragraf talas om att den enskildes rätt kan vara emot aktiebolaget stridande. För min del anser jag, som vill värna om minoritetens rätt i detta fall, att den affattning, som den kongl. propositionen här fått, är den riktigare såsom mera restriktiv. Den enskilde kan ju ofta hafva olika intresse gent emot

bolaget t. ex. vid bestämmandet af löner, och i sådant fall är icke lätt att afgöra, hvad som är hans rätt eller icke. Jag tror således, att affattningen af detta moment är sådant, att det bör återremitteras.

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Herr Wærn: Det har icke en utan många gånger varit min erfarenhet såsom ordförande på bolagsstämmor, att icke en enda aktieegare kommit tillstädes, och i ett sådant fall vet jag icke, huru revisorer enligt det här föreslagna stadgandet skulle kunna väljas; det står nemligen, att styrelseledamöter hafva icke rätt att deltaga i revisorsval. Jag anser, att de i ett sådant nödfall borde få göra det. Man svarar kanske: det är icke så farligt, man kan skaffa bulvaner genom att dela ut aktier. Det är nog i många fall så, men i vissa bolag är det stadgadt, att aktierna skola sättas ned på förhand; hvarje styrelseledamot skall också hafva sådana inestående, hvilka han icke eger disponera. Detta är afsedt att vara en garanti, och således är äfven den utvägen stängd.

Vidare förefaller det mig, att, om blott en eller ett par aktieegare komme tillstädes och han eller båda ville begagna sig af denna omständighet, de skulle kunna välja sig sjelfva till revisorer. Det förefaller mig, som om en bestämmelse här borde finnas, att, t. ex. om endast tre aktieegare infinna sig, styrelsen egde rätt att deltaga i revisorsvalet. Principen är ju riktig att dess ledamöter icke i allmänhet skola hafva en sådan rätt, ty revisorererna skola ju granska deras åtgärder, men jag tycker å andra sidan, att möjligheten för en enda aktieegare eller två att missbruka sin rätt vid revisorsval bör förekommas. För min del tror jag det vore förmånligt, om det bestämdes, att vid stämman minst tre aktieegare, som icke äro styrelseledamöter, skola vara närvarande för att desse senare icke skola kunna deltaga i val af revisorer.

En annan sak, som jag finner beaktansvärd, är, att revisorer nu kunna tillsättas af vid bolaget anstälde tjenstemän, om dessa innehafva aktier. Jag anser, att dessa på minst lika goda grunder som styrelseledamöter böra vara skilda från revisorsval. Jag vet, att dispyter förekomma i bolag, der vid sådana tillfällen styrelsen och tjenstemännen stå emot hvarandra, och jag tror, att i många bolag revisorererna äro styrelsens bästa vänner. Ofta nog är det så ytterligt svårt för styrelseledamöterna att granska och iakttaga allt hvad inom bolaget förekommer, att de därför icke kunna anses ansvarige. Man tillsätter vanligen en verkställande direktör, hvilken, då styrelsen endast sällan kan sammanträda, är den som skall se till allt, men ofta har för mycket att göra för att medhinna det. Det finnes äfven bolag, som hafva tvenne disponenter. Under sådana förhållanden äro revisorererna, som skola granska icke blott bolagets administration utan äfven räkenskaperna och det sätt, på hvilket tjenstemännen fullgjort sina åligganden, styrelsens bästa hjälpare, men att då tillåta tjenstemännen, om de hafva aktier, att deltaga i val af revisorer, under det att styrelsen, äfven om endast en eller två aktieegare infunnit sig, eller sådana alldeles saknas, icke får deltaga i detta val, förefaller mig opraktiskt, och på denna grund anhåller jag om återremiss af den nu föredragna paragrafen.

Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)

Herr Philipson: Mot herr Benedicks inkast ber jag härmed få yrka bifall till utskottets förslag beträffande enskildes rätt, som är emot bolagets stridande, ty jag anser detta uttryck tydligare än det i den kongl. propositionen förekommande. Hvad jag anhåller på det bestämdaste få framhålla, är nödvändigheten af att paragrafen äfven i öfrigt antages, så vida man icke vill allt för lätt sinnigt handskas med bestämmelser angående våra aktiebolag. Då dylika bildas och börja träda i verksamhet, är det tvenne slag af funktionärer som bolagsmännen utse; den ena är styrelsen och den andra revisorerna. De första hafva till uppgift att sköta och förvalta bolagets angelägenheter och de andra att kontrollera förvaltningen samt tillse, huru styrelsen rör sig vid handhafvandet af de stora kapital, som aktieegarne tillsläppt. Skulle det då vara grannlaga och klokt att låta dem, som äro satta under kontroll, utse de personer, som skola utöfva kontrollen? Nej, mine herrar, det kan icke vara rätt. Man har här framkastat några hemska historier om bolagsstämmor, som endast bevistats af styrelsen och der således inga revisorer kunnat väljas. Ja, äro aktieegarne någon gång så likgiltiga för bolagets väl eller ve, så får jag säga att de nog icke uteblifva, om och då en sådan bolagsstämma ajourneras och de måhända genom tidningarna uppmanas att komma tillstädes. Men att den, som har förtroendet att förvalta måhända milliontals kronor af andras medel, skulle få kontrollera sig sjelf genom att utse revisorer, det är orimligt; så långt kan man icke gå i lätt sinne, att detta skulle tillåtas. Jag tror därför, att paragrafen, sådan den nu är föreslagen af utskottet, är både nödvändig och nyttig.

Hvad beträffar att tjänstemännen kunna, om de innehafva aktier, rösta på revisorer, så är detta nog sant, men tjänstemännen stå i första rummet under styrelsens kontroll. Att styrelsen vid bolagsstämmor kan lemna bort aktier till sina vänner i ändamål att vid valet få bort en eller annan misshaglig revisor, kan nog hända, men detta blifver nog snart känt, så långt viktigare anser jag att bestämmelser fattas, hvilka hindra styrelsen att sjelf deltaga i revisorsval. Mig synes att en solid förvaltning af aktiebolagen kräfver en viss och stor grannlagenhet från styrelsens sida, hvars åtgärder vid skötseln af bolagets angelägenheter böra kontrolleras af personer, som utses af aktieegarne, icke af dem sjelfva; det stora förtroende bolaget skänker dem borde mana härtill. Jag anhåller om bifall till paragrafen.

Herr Almström: I motsats till den siste ärade talaren tror jag, att den i andra momentet gifna bestämmelsen omöjligt kan tillämpas. Jag påminner om det fallet, att alla aktierna kunna innehafvas af 5 personer, det minsta tillåtna antalet, och att alla dessa kunna sitta i styrelsen. Det är ju i regel mycket viktigt att styrelseledamöter icke välja revisorer, men när det inte finnes andra aktieegare än dessa fem eller när inga andra aktieegare än styrelseledamöterna komma tillstädes, då blir det naturligtvis dessa, som måste välja revisorerna. Jag får därför iustämman med herr Wærn och yrkar återremiss af den föredragna paragrafen.

Herr Nyström, Carl: Jag ber att helt och hållet få instämma i herr Wærns erfarenhet och yrkande. Äfven jag har varit med om samma sak, nemligen att aktieegarne uteblifvit från stämman, men märkligt nog var det ingen hemsk historia, utan en idyllisk och ganska treflig. Företrådesvis torde sådant förekomma, då familjeegendom om-sättes till aktiebolag och aktieegarne tillhöra familjekretsen. Nu kan man tänka sig, att det faktum inträffar, att af 5, 6 sådana aktieegare blott 3, som äro medlemmar i styrelsen, stanna inom landet, medan de öfriga fara utomlands, t. ex. till Nizza. Det är icke så lätt att derifrån komma hem till bolagsstämman. Hvilket är då bättre, att de, som skola kontrolleras, sjelfva välja kontrollanter, något som jag erkänner är högst oegentligt, och äfven gifva sig sjelfva décharge, eller att det hela går i baklås, i det att hvarken décharge kan beviljas eller revisorer väljas. Är detta bättre än att styrelsen bringar saken till ett slut? Jag tror icke någon fara här skulle uppstå. Här är icke fråga om något annat än en nödfallsåtgärd. Om ett tillräckligt antal aktieegare finnes närvarande, skulle jag anse det högeligen ogrannlaga, äfven om det icke vore i lagen förbjudet, att styrelsen deltog i afgörande af här ifrågavarande ärenden. Jag får äfven instämma med herr Wærn deri, att det alldeles icke är lämpligt att öfverlemnna déchargebeviljandet och revisorsvalet i en enda bolagsmans hand — så som inträffade vid ett tillfälle, då jag var närvarande — det var för öfrigt icke någon man, utan en dam.

Jag får derfor liksom herrar Wærn och Almström yrka återremiss af §, på det att någon utväg måtte finnas ur de svårigheter, som nu här påpekats.

Herr Hammarskjöld: Först och främst kan jag icke tro, att något bolag till följd af denna § skall komma att stå utan styrelse, ty här är icke fråga om annat än revisorer och meddelande af décharge, och hvad beträffar att dessa frågors afgörande fördröjes, om icke aktieegare komma tillstädes, är dermed ingen fara, ty det går ju an att ajournera bolagsstämman.

Hvad angår det fall, att endast fem aktieegare finnas, som alla sitta i styrelsen, så hemställer jag till kammaren, om icke revisionen i sådant fall skulle kunna undvaras. Då alla bolagsmännen sitta i styrelsen och naturligtvis äro belåtna med hvad de sjelfva gjort, och någon annans rätt icke är derpå beroende, så är det fullkomligt likgiltigt, om revision eger rum eller icke.

Herr Philipson: Herr Nyström upplyste, att han deltagit i bolagsstämmor, der icke fler än 2 à 3 personer eller aktieegare varit närvarande, och att han funnit det ganska idylliskt och trefligt. Jag antager, att herr Nyström varit direktör för ifrågavarande bolag, och att detta varit orsaken till det intryck han fått af den bolagsstämman. För min del skulle jag finna det långt från idylliskt, om jag sutte i en styrelse och nödgades välja revisorer öfver mig sjelf. Jag anser, att det skulle vara högst obehagligt och raka motsatsen till den trefnad, herr Nyström tycktes finna i ett sådant förhållande.

*Förslag till lag
om aktiebolag.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på godkännande af nu förevarande paragraf samt vidare derpå att densamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

På framställning af herr talmannen uppsköttes den vidare behandlingen af föreliggande utlåtande till aftonsammanträdet.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

n:o 10 a, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående pension å allmänna indragningsstaten åt kartografen Carl Edvard Dahlman;

n:o 56, i anledning af såväl Kongl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i och tillägg till de för erhållande af lån från odlingslånefonden stadgade vilkor och bestämmelser som åtskilliga inom Riksdagen väckta motioner om ändrade föreskrifter rörande samma fond;

n:o 57, i anledning af inom Riksdagen väckta motioner angående nedsättning af annuiteter och straffräntor å vissa enskilda jernvägsbolags statslån;

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af nytt landsstatshus i Luleå;

n:o 59, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster;

n:o 60, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utvidgning af Marma skjutfält;

n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående rätt för Eslöfs köpings skoldistrikt att öfvertaga ett från förra militiebostället n:is 15 och 17 Eslöf i Vestra Sallerups socken af Malmöhus län afsöndradt område;

n:o 62 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från indragna militiebostället Gettnabo n:o 1 i Kalmar län; och

n:o 63, i anledning af väckt motion om användningen af inflytande medel genom exporttull å trävaror och trämassa;

bankoutskottets memorial n:o 11, angående riksbankens skuld på så kallade lånebanksobligationer m. m.; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 35, i anledning af väckt motion om ändring af den uti förordningen angående kommunalstyrelse i stad stadgade beräkning af kommunalbeskattning å jordbruksfastighet;

n:o 38, i anledning af dels väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om den legala annonseringen, dels ock väckta motioner angående ändrad lydelse af 10 § i förordningen om lagfart å fång till fast egendom;

n:o 39, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 16

mom. 2 och 4 i förordningen den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande m. m.; och

n:o 40, i anledning af väckt motion om fördelning på vissa år af utgifter, som boställshafvare fått vidkännas, för indelning af boställskog m. m.

Kammaren åtskildes kl. 4 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.